

ترجمہی ترکی کتاب فارسی دوم دبستان

نعمت مسگری

۱۳۹۶

عنوان قراردادی	: فارسی دوم دبستان (مهارت‌های خوانداری). ترکی آذربایجانی
عنوان و نام پدیدآور	: ترجمه‌ی ترکی کتاب فارسی دوم دبستان / زهرا ارجمندرشیدآباد... [و دیگران]؛ نعمت مسگری
مشخصات نشر	: تبریز: انتشارات آذر تورک. ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۹ ص: ۱۴×۲۱ س م
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۴۳-۳۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: خواندن (ابتدایی)
موضوع	: (Primary) Reading
موضوع	: فارسی -- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع	: Study and teaching (Elementary) -- Persian language
شناسه افزوده	: ارجمند رشیدآباد، زهرا، ۱۳۴۹ -
شناسه افزوده	: مسگری، نعمت، ۱۳۵۳ -، مترجم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۱۳۴۷۰۴۵ / ۲ ف ۱۵۲۴۷ / LB۱۵۷۷
رده بندی دیویی	: ۳۷۲ / ۰۷۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۳۲۲۶۴

ترجمه‌ی ترکی کتاب فارسی دوم دبستان

مترجم: نعمت مسگری

تایپ: سولماز حیدری

طرح جلد و صفحه‌آرایی: مهدی میمن‌دی

ناشر: آذرتورک تبریز - با همکاری انتشارات نباتی

تیراژ: ۱۰۰۰ ج / رقعی / ۱۱۹ ص.

۱۰۰۰۰۰ ریال / چاپ اول ۱۳۹۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۴۳-۳۳-۲

مرکز فروش: تبریز- مابین سهراب طالقانی و تربیت - مجتمع تجاری استاد شهریار

زیرزمین - پلاک ۴۶ - تلفن: ۰۴۱۳۵۵۴۷۵۱۰

تلفن ارتباط با مترجم: ۰۹۱۴۱۰۱۹۲۸۰

«بو کتاب سايين علي پولاد، سيد علي ميراب مرتضوي،
حميد پورمحسنين مادي يارديمي ايله چاپ اولونموش دور.
بورادا اونلارا اؤز درين تشكرومو بيلديريرم.»
نعمت مسگري

«بو اثرى قولوما گوج وئرن، آرزو گؤيونده اوچماغا منه قول-قاناڧ
وئرن، دويغو كانى، حيات يولداشيم سولماز حيدري يه سونورام.»

فهرست

۶.....	اؤن سؤز: ایکی دیللی لیک.....
۱۱.....	پیش گفتار مترجم.....
۱۶.....	گرامر مختصر ترکی آذربایجانی.....
۲۲.....	آذربایجان تورکجه سینین الفباسی.....
۲۴.....	ستایش.....
۲۵.....	فصل اول. نهادها: درس اول: کتابخانه ی کلاس ما.....
۲۷.....	یار مهربان.....
۲۸.....	درس دوم: مسجد محله ی ما.....
۳۰.....	چغندر پر برکت.....
۳۳.....	فصل دوم. بهداشت: درس سوم: خرس کوچولو.....
۳۶.....	راه سلامتی.....
۳۸.....	ستاره.....
۳۹.....	درس چهارم: مدرسه ی خرگوش ها.....
۴۲.....	تمیز باش و عزیز باش.....
۴۵.....	فصل سوم. اخلاق فردی و اجتماعی: درس پنجم: چوپان درست کار.....
۴۷.....	احوالپرسی.....
۴۸.....	درس ششم: کوشا و نوشا.....
۵۱.....	خوش اخلاقی.....
۵۳.....	درس هفتم: دوستان ما.....
۵۵.....	مورچه اشکریزان، چرا اشکریزان؟.....

فصل چهارم. راه زندگی: درس هشتم: از همه مهربان تر.....	۶۰
مثل یک رنگین کمان.....	۶۲
همکاری.....	۶۳
درس نهم: زیارت.....	۶۴
کی بود؟ کی بود؟.....	۶۶
فصل پنجم. هنر و ادب: درس دهم: هنرمند	۷۶
من هنرمندم.....	۷۸
کودک زیرک.....	۷۹
درس دوازدهم: فردوسی.....	۸۱
یک کلاغ، چهل کلاغ.....	۸۳
فصل ششم. ایران من: درس سیزدهم: ایران من.....	۸۷
ای خانه‌ی ما.....	۸۹
درس چهاردهم: پرچم.....	۹۰
با پرستوهای شاد.....	۹۲
درس پانزدهم: نوروز.....	۹۳
عمو نوروز.....	۹۵
فصل هفتم. طبیعت: درس شانزدهم: پرواز قطره.....	۱۰۰
شیر و موش.....	۱۰۳
درس هفدهم: مثل دانشمندان.....	۱۰۴
درخت کاری.....	۱۰۶
بلبل و مورچه.....	۱۰۸
روباه و خروس.....	۱۱۰
نیایش.....	۱۱۵
سؤزلوک.....	۱۱۷

ایکی دیللی لیک (Bilingualism)

آنا دیلی انسانلارین ایلك اۋیرندیکلری دیل ساییلیر. بعضی یئرلرده اوشاقلار، تعلیم و تربیه یاشینا چاتاندا، آنا دیللی ایلە ھئچ باغللیغی اولمایان باشقا بیر دیلدە درس اوخوماغا باشلایلرلار. یاواش-یاواش بو دیل اونلارین یازیلی و بیلک دیللرینە چئوریلیر و ایکی دیللی لیک باشلایلیر.

اوشاغین ۴-۵ یاشینا قەدر تعلیم و تربیه سیز اۋیرندیکگی دیلە، آنا دیلی و اۋیرەنیم یاشیندان سونرا مدرسەلردە اۋیرندیکگی دیلە ایکینجی دیل دئییلیر. اوشاغین آنادیلینی غریزی و فطری حالدا اۋیرندیکگی ایلە برابر، ایکینجی دیلی بیر درس کیمی تعلیم گۆرور، یعنی ایکینجی دیلی اۋیرنمکدە ارادی اۋیرەنیم یوخذور. بلکە اونو بیر مھارت کیمی، طبیعی محیطیندن اوزاق اولان اۋزگەلرین ارادەلری ایلە کسب ائدیر.

ایکینجی دیلی یاخشی اۋیرنمک اوچون، آنا دیلیندن یاردیم آلماق، دونیادا بیر ال وئریشلی شیوہ کیمی تانیماقدادیر. بو شیوہیە «زورلاما یولو» آد وئریلیر. بئلە بیر شیوہدە اوشاق آنا دیلینە وئردیکگی اعتبار یانیندا، ایکینجی دیلی دە اونا منطبق ائدەرک منیمسەیلیر و اۋیرەنیر. الینیزدە اولان کتاب ھمین آماجلا یازیلیمیشدیر. بو شیوہدە اوشاق ھر ایکی دیلدە برابر مھارت کسب ائدەبیلیر. چونکی اوشاق ایستەر-ایستەمز اۋلکەنین رسمی دیلینی اۋیرنمک زوراندا قویولور.

فارس دیلینی آنادیلی یاردیمی ایله اؤیرتمک یولوندا، ایلک آددیمی آتان صمد بهرنکی اولموشدور. او، فارسجا و تورکجه‌میزده کی یاشایان اورتاق کلمه‌لردن یارارلاناراق، آذربایجان اوشاقلارینا تدریس آماجی ایله ابتدایی-اول کتابی درسلیگینی یازیب «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» تشکیلاتینا گؤندرمه‌سینه و یازدیغی همین درسلیگی چاپا حاضیرلاماق اوچون آلتی آی مدّتی‌نجه تهرانا دعوت اولماسینا باخمی‌اراق، اونون اثری‌نین نشر ائتمه مسأله‌سینه شوونیست شاه رژیم، جوره-جوره مانع‌لر ایجاد ائتمیشدی. کتابین سونرالار طالعی معلوم اولمادی و نظره گلیر ایتیپ باتیب‌دیر.

آقای نعمت مسگری‌نین حاضیرلادیغی بو سری کتابلار همین شیوه‌نی بیر آیری یوللار ایله تعقیب ائتمکده‌دیر. او، ایلک کتابین نشریندن سونرا الدهه ائندیکه تجربه‌لره اساسلاناراق، ایندی ایکینجی درسلیگی نشر ائدیر. بو کتابین باشلانغیچینا تورکجه‌میزین دیل بیلگی‌سیندن بیر خلاصه آرتیرمیش، املاء مسأله‌سینه توخونموش و اوخوجولار، خصوصیه معلم‌لرین کتابدان نئجه یارارلانمالاری حاققیندا دا بحث آچمیشدیر.

مؤلف هر درسده گئدن بوتون جمله‌لرین، رایج تورکجه‌میزده کی قارشیلیقلارینی دقت و وسواس ایله حاضیرلامیش، هر جمله‌نین و یا هر مصرعین قاباغیندا ترجمه‌سینی وئریبدیر. ترجمه‌لر ساده، روان، بیتگین و هر اوشاغین آنلادیغی فورمادا حاضیرلانمیشدیر. بورادا هر کلمه‌نین نحوی حالتی ده دقت ایله وئریلمیش و بعضاً یئنی کلمه‌لر ده اؤیردیلیمیشدیر.

مثال اوچون آشاغیداکی جمله‌لری نظره آلاق:

روز زیبای پاییزی بود،

باد خنکی می‌وزید

و هوا ملایم بود.

ترجمه ده بئله گلمیشدیر:

گۆزل گوز گونو ایدی،
سرین یئل اسیردی،
هوا دا ایللق ایدی.

یوخاریداکی ترجمه لرده، بیرینجی جمله ده هم گوز (= پاییز) کلمه سی
اؤیره دیلیر و هم ده فارسجا تابع اضافاتی ایله گلن اوچ «روز زیبای پاییزی»
عباره سی تورکجه میزه تام اویغون اولاراق «گۆزل گوز گونو» فورماسیندا
گتیریلیمیشدیر. ایکینجی جمله ده «اسیردی» فعلی تمامیه «میوزید»
صیغه سی نین معادلی کیمی قوللانیلیمیشدیر و مترجم فارسجا ایکی فورمالی
مضارع صیغه لرین تکجه بیر فورماسی نین ایشلنمه سینه دقت یئتیره رک،
تورکجه ده تام اویغون فورمانی ایشه آپارمیشدیر. اوچونجو جمله ده ایسه،
فارسجادا گئدن «و» عطف حرفینی تورکجه ده «دا» اداتی ایله عوضله میشدیر.
بئله لیکله کتاب سونا قدهر ترجمه اولونموشدور. هر درسه، آذربایجانلی
اوشاق هم یئنن کلمه لر ایله تانیش اولور، یاواش-یاواش تورکجه یازیب-اوخوما
قابلیتینه یئیه له نیر و هم ده یئنن کلمه لر اؤیره نیر. بیر-ایکی نمونه ده دقت
ائده لیم:

فارسجا متن: گروه ها به رایانه، کتاب ها، مجله ها و افراد دانا اشاره کرده بودند.
تورکجه قارشیلیق: جووغلار، کامپیوتئر، کتابلار، درگیلر و بیلن آدمالارا
اشاره ائتمیشدیرلر.

فارسجا متن: پیر مرد و پیر زنی با دو نوهی کوچکشان در مزرعه ای زندگی
می کردند.

تورکجه قارشیلیق: بیر قاری-قوجا، ایکی بالاجا نوه لری ایله بیر تارلادا
یاشاییردی لار.

فارسجا متن: ای خدای بزرگ و مهربان، اکنون که یک سال بزرگ تر شدم و کلاس دوم دبستان را به یاری و لطف تو به پایان رساندم، از تو سپاس گذارم و امیدوارم همیشه یار و یاور من باشی.

تورکجه قارشیلیق: بۆیوک، سئویملی تانریم، ایندی بیر یاش بۆیویوب، ایلک اوخولون ایکینجی کیلاسین سنین یاردیمینلا، لطفونله سونا چاتدیردیغیم اوچون سنه شکر ائدیپ، اومورام هر آن آرхам- دایاغیم اولاسان.

کتابین بیر باشقا امتیازی، سونونا آرتیریلان سۆزلوک بۆلومودور. بو سۆزلوکده، حتی فعل صیغه لری نین ده قارشیلیغی عیناً وئریلمیشدیر. بو کتاب بیر طرفدن فارسجانی راحت و زحمت سیز اویرنمگه یاردیم ائدیر، باشقا طرفدن اوشاقدا آنا دیلینده متن اوخوماغادا مارق او یادییر.

من بو اثرین یاییلماسینی مثبت قارشیلاییرام و اومود ائدیرم کی محترم یازیچی، باشقا جلدلرین ده ترجمه لرینی یاواش- یاواش حاضیرلاییب یایماغا دوام ائتسین. یقین کی جامعه میزده بو دگرلی آددیم، مثبت قارشیلاناجاق و اثرین مؤلفی ان شاء الله رسمی اداره لر طرفیندن ده حمایت اولوناجاقدیر.

دکتر ح. م. صدیق

تبریز - ۹۵/۹/۲۶

پیش‌گفتار مترجم

«ترجمه‌ی ترکی کتاب فارسی اول دبستان» به هر ترتیبی که بود به چاپ رسید. این ترجمه، اولین ترجمه‌ی کتب درسی به زبان ترکی در ایران است. تا آنجایی که می‌دانیم تا به حال هیچ کتاب درسی در ایران، به ترکی ترجمه و چاپ نشده است؛ بنابراین می‌توان گفت، آن ترجمه اولین در نوع خود و به عبارتی ترجمه‌ای بی‌نظیر بود؛ اما بی‌نقص هم نبود. تجاری‌بی‌خود، در راه چاپ و نشر آن اندوختیم و راهنمایی‌هایی که از اهل علم و ادب شنیدیم و آموختیم، از طرفی ما را تشویق به ترجمه‌ی کتاب فارسی دوم دبستان نمود و از طرفی ما را در ارائه‌ی ترجمه‌ای بهتر یاری کرد. اینک بسیار خوشحالیم که توانستیم «ترجمه‌ی ترکی کتاب فارسی دوم دبستان» را نیز به زیور طبع بیاراییم؛ اما در اینجا لازم است نکاتی چند را متذکر شویم.

۱- برخلاف کتاب اول که مقدمه‌ی آن را به زبان ترکی نوشته بودیم، مقدمه‌ی کتاب دوم را به زبان فارسی نوشتیم. با توجه به اینکه مخاطب این کتاب معلمین و والدین ترک می‌باشند و هر دو گروه اکثراً در زبان مادری خود یعنی زبان ترکی آذربایجانی بی‌سواد هستند، لذا درک، فهم و استفاده از مقدمه‌ی ترکی برای آن‌ها مشکل است. این مسئله ممکن است سبب شود آن‌ها به کلی از خیر مطالعه‌ی مقدمه بگذرند. لذا به این نتیجه رسیدیم که بهتر است مقدمه به زبان فارسی نوشته شود.

۲- بعضی از دوستان ادیب و آشنا به زبان ادبی ترکی در ابتدا این کتاب را کتاب درسی زبان ترکی فرض نموده و بر این اساس انتقاداتی به آن وارد نمودند؛ اما لازم به ذکر است که این ترجمه‌ها کتاب درسی برای زبان ترکی نیست، بلکه کتبی کمک‌درسی برای کتاب‌های درسی فارسی دوره‌ی ابتدایی می‌باشند. دقت به این نکته سبب رفع ایرادات فوق از آن‌ها خواهد شد. با استفاده از این کتاب، تعلیم زبان رسمی فارسی به دانش‌آموزانی که زبان مادری‌شان ترکی آذربایجانی است، بهتر و عمیق‌تر خواهد بود. آن‌ها با درک معنی و مفهوم کلمات و جملات خیلی زودتر فارسی را یاد گرفته و خیلی دیرتر آن را فراموش خواهند کرد. به عبارت دیگر همان‌طوری که در مقدمه‌ی کتاب اول گفته شد، تعلیم زبان فارسی به محصلین غیر فارس نباید مثل تعلیم آن به محصلین فارس باشد؛ یعنی در تعلیم زبان فارسی به آن‌ها نباید فارسی را زبان مادری آن‌ها فرض نمود. چون محصلین فارس به وسیله‌ی کتاب درسی فارسی، تنها خواندن و نوشتن را می‌آموزند، درحالی که محصلین غیر فارس علاوه بر خواندن و نوشتن، مجبور به یادگیری تکلم و درک مفاهیم آن زبان نیز می‌باشند.

۳- این سری کتاب‌ها اساساً برای ترک‌زبانان نوشته می‌شود و هدف از نشر آن همان‌طور که گفته شد کمک به تعلیم بهتر زبان فارسی است؛ اما با نشر کتاب اول متوجه شدیم که این کتاب کاربرد دیگری نیز دارد. آن‌هم استفاده از آن به صورت خودآموز ترکی آذربایجانی برای فارس‌زبانان علاقه‌مند به یادگیری زبان ترکی است. با توجه به اینکه در این کتاب‌ها متن فارسی و ترجمه‌ی ترکی در کنار هم نوشته شده، لذا استفاده از آن به صورت خودآموز ترکی برای فارس‌زبانان ممکن است.

۴- زبان ترکی دستور زبان و قاعده‌ی خاص خود را دارد. این قواعد در موارد بسیاری با قواعد زبان فارسی متفاوت است. برای استفاده‌ی بهتر از این کتاب مصلحت دانستیم در ابتدای کتاب، مختصری از دستور زبان ترکی آذربایجانی

را بیاوریم. در همین راستا، جدول الفبای این زبان نیز تنظیم و در ابتدای کتاب گنجانده شد. با نظر به اینکه زبان ترکی آذربایجانی ۳ مصوت بیشتر از زبان فارسی و عربی دارد و نحوه‌ی نگارش آن با الفبای عرب، با نحوه‌ی نگارش زبان فارسی با آن الفبا متفاوت است، لذا لازم بود با تنظیم این جدول این تفاوت‌ها را به صورت آشکار نشان دهیم. در این جدول، حروف ابتدا با الفبای عرب، بعد با الفبای لاتین نشان داده شده است. چون برای نوشتن زبان ترکی آذربایجانی با الفبای عرب بعضاً از یک حرف برای نشان دادن ۵ مصوت استفاده می‌شود؛ لذا برای جلوگیری از هرگونه اشتباه و از طرفی تسهیل در خواندن، حروف و کلمات، با دو الفبای عرب و لاتین نوشته شد.

سپس مثالی که حرف اول آن با حرف مذکور آغاز می‌شود، هم با الفبای عرب و هم الفبای لاتین آورده شده است. درنهایت نیز برای درک بهتر مثال‌ها معنی فارسی آن‌ها ذکر گردیده است.

۵- در این ترجمه سعی شد از کلمات اصیل ترکی بیشتر استفاده شود و حتی‌الامکان از کلمات دخیل فارسی و عربی و غیره استفاده نگردد. به عبارت دیگر زبان مورد استفاده در این ترجمه، پاک‌تر و تصفیه شده‌تر از زبان مورد استفاده در ترجمه‌ی کتاب اول است؛ اما با توجه به اینکه بعضی کلمات اصیل ترکی برای ترک‌زبانان ناآشنا است و این امر می‌تواند سبب سختی در درک ترجمه گردد؛ لذا در انتهای کتاب لغت‌نامه‌ای مختصر از لغات اصیل ترکی استفاده شده در این ترجمه ترتیب داده شد. باز هم برای درک بهتر این کلمات معنی آن به زبان فارسی نوشته شد.

۶- در نگارش زبان ترکی آذربایجانی با الفبای لاتین معیار تلفظ کلمات است؛ یعنی علاوه بر کلمات ترکی، کلمات دخیل غیر ترکی هم به همان صورتی که تلفظ می‌گردد، نوشته می‌شوند؛ اما در نوشتن ترکی با الفبای عرب وضع متفاوت است. سال‌های سال است که چشم‌ها با کلمات عربی و فارسی انس گرفته است. چشم‌ها به طرز نگارش آن‌ها عادت کرده است. لذا استفاده

فونتیک از الفبای عرب و نشان دادن کلیه‌ی مصوت‌ها با علاماتی خاص در کلمات سبب بزرگ‌تر شدن کلمات و غریب نمودن آن‌ها به چشم می‌شود. لذا همانند ترجمه‌ی کتاب اول در ترجمه‌ی این کتاب نیز کلمات عربی و فارسی استفاده شده در ترجمه به صورت نگارش در زبان اصلی نوشته شده است. با نظر به اینکه مخاطبین این سری کتاب‌ها اکثراً با زبان ادبی ترکی آذربایجانی کمتر آشنایی دارند، این نحوه‌ی نگارش ترجیح داده شد.

۷- زبان ترجمه‌ی این کتاب همانند کتاب اول بیشتر نزدیک به لهجه‌ی تبریز است. چون اولاً مترجم به دلیل سکونت در نزدیکی آن شهر به آن لهجه تکلم می‌کند، ثانیاً زبان ادبی مورد استفاده در جمهوری آذربایجان پر است از اصطلاحات و الفاظ غریب و ناآشنای مأخوذ از زبان‌های دیگر نظیر فارسی و عربی و روسی و غیره. این خصوصیت سبب شده درک و فهم آن زبان برای افراد عادی و ناآشنا با آن ادبیات بسیار مشکل باشد. در این ترجمه سعی شده است تا حد ممکن ساختار جملات ترجمه بر اساس قواعد و صرف و نحو زبان ترکی باشد و زبان ترجمه حتی‌الامکان از کلمات دخیل پاک گردیده است. بر همین اساس جملات نه به صورت تحت‌اللفظی بلکه به صورت آزاد ترجمه شده است. با این همه سعی شده امانت در ترجمه رعایت شود.

۸- ترجمه‌ی اشعار و جملات شعرگونه برخلاف کتاب اول به صورت منظوم است. وزن ترجمه‌ی اشعار هجایی است. وزن هجایی مخصوص زبان ترکی است. چون همه‌ی ۹ مصوت موجود در زبان ترکی آذربایجانی برخلاف زبان عربی و فارسی کوتاه می‌باشند، لذا ضرورتی به استفاده از وزن عروضی نیست. به علاوه با استفاده از وزن عروضی در زبان ترکی بعضاً مصوت‌ها به ضرورت وزن بلند تلفظ می‌شود. این مسئله علاوه بر ایجاد مشکل در قرائت آن، قواعد زبان ترکی را هم مخدوش می‌سازد. با ترجمه‌ی منظوم اشعار و انتخاب اوزان هجایی سعی شده، جذابیت و زیبایی اشعار از بین نرود؛ اما برای سهولت ترجمه، در بیشتر ترجمه‌ها اشعار فاقد ردیف و قافیه می‌باشند. به علاوه برای حفظ وزن و

زیبایی برخلاف قسمت منشور کتاب مترجم گه‌گاهی ترجمه‌ی دقیق را کنار گذاشته است.

۹- گاهی برای اینکه ترجمه‌ای با زبان ترکی تمیز و خالص ارائه شود، مترجم مجبور به ابداع و ایجاد کلمات جدید شده است. اگر چه خواننده به راحتی معنی آن کلمات را داخل جمله درک می‌کند، اما به دلیل نو بودن ممکن است کمی ناآشنا به نظر برسند.

۱۰- در نهایت از کلیه‌ی کسانی که ما را در چاپ و نشر کتاب ترجمه‌ی ترکی فارسی اول دبستان و این کتاب یاری نمودند تشکر می‌نمایم. از دوست هنرمندم جناب آقای مهدی میمندی که صفحه‌بندی و طراحی جلد و کار چاپ کتاب را بدون هیچ چشم‌داشت مادی عهده‌دار شدند، از شریک زندگی‌ام سولماز حیدری که زحمت تایپ کتاب را کشیدند، از دوستانی که در تبلیغ اینترنتی کتاب متحمل زحمت شدند، از اهل ادب که با راهنمایی‌ها، انتقادات و پیشنهادهای سازنده‌ی خود ما را در ارائه ترجمه‌ی بهتر یاری نمودند، از مدیر محترم انتشارات آذرتورک، آقای پورشریف که امور اداری نشر را انجام دادند و از علاقه‌مندان به فرهنگ و زبان ترکی آذربایجانی که با خرید و اهداء این کتاب ما را در این راه تشویق نمودند، نهایت تقدیر و تشکر را دارم.

نعمت مسگری

آبان ماه ۱۳۹۵

گرامر مختصر ترکی آذربایجانی

زبان ترکی آذربایجانی دارای ۳۲ حرف است؛ اما با احتساب ۸ حرف مخصوص زبان عربی که در کلمات دخیل از این زبان مورد استفاده قرار می‌گیرند، تعداد این حروف به ۴۰ حرف می‌رسد. حروف الفبای عربی به شرح زیر می‌باشد.

آ	ب	پ	ت	ث	ج	چ	ح	خ	د	ذ	ر	ز	ژ	س	ش
ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق	ک	گ	ل	م	ن	و	ه	ی

چنانکه مشاهده می‌شود، تعداد این حروف به ۳۲ حرف می‌رسد. ۸ حرف باقی‌مانده عبارت‌اند از:

ا	ə	u	ü	ö	ı	ı	E	ی	ا
ال	اوشاق	اوغلان	اؤزۆم	اؤلۆم	ایش	ائو	ایلدیریم	صاعقه	دست

حروف لاتین که در جمهوری آذربایجان برای نوشتن زبان ترکی آذربایجانی مورد استفاده قرار می‌گیرد عبارت‌اند از:

A	Ə	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L
M	N	O	Ö	P	Q	R	S	Ş	T	U	Ü	V	X	Y	Z

چنانکه مشاهده می‌شود تعداد حروف الفبای لاتین آذربایجانی به ۳۲ حرف می‌رسد که در مقایسه با حروف الفبای عربی ۸ حرف مخصوص زبان عربی از آن کسر شده است. این حروف عبارت‌اند از:

ث ح ذ ص ض ط ظ ع

تقریباً تمامی کلماتی که در ترکیب آن‌ها این ۸ حرف وجود دارد، عربی می‌باشند.

حروف «چ ک ج گ غ ق» در هر دو زبان ترکی و فارسی مشترک می‌باشند؛ اما نحوه‌ی تلفظ آن‌ها در این دو زبان با هم متفاوت است. الفبای ترکی آذربایجانی با الفبای ترکی آناتولی اگر چه خیلی به هم نزدیک هستند، اما کاملاً عین هم نیستند. تعداد حروف الفبای ترکی آذربایجانی ۳ حرف بیشتر از ترکی آناتولی است. آن حروف عبارت‌اند از:

دست	ال	ə	=	ا
خانم	خانیم	x	=	خ
بازو	قول	q	=	ق

همچنین اگرچه الفبای لاتین ترکی آذربایجانی و الفبای انگلیسی به هم شبیه می‌باشند، اما از بسیار جهات با هم متفاوت‌اند. علاوه بر اینکه الفبای ترکی برخلاف الفبای انگلیسی کاملاً فونتیک است و هر حرف فقط نشانگر تنها یک صدا است، تفاوت‌هایی نیز در ظاهر آن‌ها دیده می‌شود. تنها حرفی که در الفبای انگلیسی هست اما در الفبای ترکی نیست حرف «w» است؛ اما الفبای

لاتین ترکی آذربایجانی در مقایسه با الفبای انگلیسی ۷ حرف متفاوت دارد.
آن حروف عبارت‌اند از:

صحرا	چؤل	Ç	=	چ
راست	دؤغرو	Ğ	=	غ
آبشار	شالاه	Ş	=	ش
دست	ال	Ə	=	ا
کار	ایش	İ	=	ی
مرگ	اؤلۆم	Ö	=	ؤ
انگور	اۆزۆم	Ü	=	ۆ

حروف مصوت الفبای ترکی آذربایجانی از یک نظر به دو قسمت تقسیم می‌شوند: **اینجه** (نازک) و **قالین** (کلفت).

حروف مصوت **اینجه** عبارت‌اند از:

دست	ال	ə	=	ا
خانه	اؤ	e	=	ئ
کار	ایش	i	=	ی
انگور	اۆزۆم	ü	=	ۆ
مرگ	اؤلۆم	ö	=	ؤ

حروف مصوت **قالین** عبارت‌اند از:

سیب	آلما	A	=	آ
صاعقه	ایلدیریم	I	=	ی
پسر	اۇغلان	O	=	ۇ
بچه	اۇشاق	U	=	ۇ

حروف مصوت الفبای ترکی آذربایجانی از نظری دیگر باز هم به دو قسمت تقسیم می‌شوند: **دوداقلانان** (گرد) و **دوداقلانمایان** (تخت)

مصوت‌های **دوداقلانان** آن‌هایی هستند که در تلفظ آن‌ها لب‌ها نقش دارند و عبارت‌اند از:

بچه	اۇشاق	U	=	ۇ
پسر	اۇغلان	O	=	ۇ
انگور	اۈزۈم	Ü	=	ۆ
مرگ	اۈلۈم	Ö	=	ۈ

در مقابل، مصوت‌های **دوداقلانمایان** آن‌هایی هستند که در تلفظ آن‌ها لب‌ها نقشی ندارند و عبارت‌اند از:

صاعقه	ایلدیریم	I	=	ی
دست	ال	ə	=	ا
خانه	ائو	E	=	ئ
کار	ایش	i	=	ی
سیب	آلما	A	=	آ

۲۳ حرف صامت الفبای ترکی آذربایجانی نیز به دو قسمت کار (بی‌طنین) و جینگیلیتی‌لی (طنین‌دار) تقسیم می‌شوند.
حروف کار عبارت‌اند از:

پ ف خ ت ش س ک چ ه

حروف جینگیلیتی‌لی عبارت‌اند از:

ق ی ل م ن ر ب و غ د ژ ز گ ج

چهار حرف م-ن-ر-ل اگر چه صامت می‌باشند؛ ولی از بعضی جهات، شبیه حروف مصوت هستند و در بعضی موارد مثل حروف مصوت با آنها برخورد می‌شود که به این حروف «سونور» گفته می‌شود.

هاوا یاساسی (قانون هماهنگی اصوات): بر اساس این قاعده مصوت‌های یک کلمه یا اینجه و یا قالین باید باشد. مثلاً در کلمه‌ی «گلمک» به معنای آمدن، دو بار مصوت «ه» استفاده شده است. در لهجه‌ی تبریز این کلمه به صورت «گلماخ» تلفظ می‌شود که در آن مصوت‌های «آ» و «ه» استفاده شده است. «آ» قالین و «ه» اینجه است. لذا «هاوا یاساسی» در آن رعایت نشده است. بدین ترتیب «گلماخ» از نظر قواعد زبان ترکی آذربایجانی صحیح نیست.

آردیجیلیق قانونو (قانون توالی): قانونی است که نوع اصوات کلمات را مشخص می‌کند و خود شامل سه قانون است.

۱- سه مصوت «ؤ» «O» «ؤ» «Ö» «ئ» «E» در کلمات ترکی آذربایجانی فقط در هجای اول می‌آیند.

۲- تنها زمانی از مصوت‌های دوداقلانان در هجاهای دوم و بعد از آن استفاده می‌شود که مصوت هجای اول دوداقلانان باشد.

۳- مصوت‌های یک کلمه‌ی ترکی آذربایجانی همگی باید یا «اینجه» باشند یا «قالین».

حرف اول کلمات:

هیچ کلمه‌ی ترکی آذربایجانی با حروف «غ» $\ddot{G}$ و «ر» R و «ژ» J آغاز نمی‌شوند. حرف «ل» L نیز به ندرت در اول کلمات می‌آید.

حرف آخر کلمات:

- ۱- در هیچ کلمه‌ی تک‌هجایی «ق» Q نمی‌تواند به عنوان حرف آخر بیاید.
- ۲- در هیچ کلمه‌ی چند‌هجایی «غ» $\ddot{G}$ و «خ» X نمی‌تواند به عنوان حرف آخر بیاید.
- ۳- مصدرهایی با مصوت‌های قالین به حرف «ق» Q ختم می‌شود.
- ۴- مصدرهایی با مصوت‌های اینجه به حرف «ک» K ختم می‌شود.

حروف صامت میان دو مصوت:

- ۱- حرف صامت «ق» Q میان دو مصوت به حرف «غ» $\ddot{G}$ تبدیل می‌شود. (اوشاق + ی = اوشاگی)
- ۲- حرف صامت «ک» K میان دو مصوت به حرف «ی» Y تبدیل می‌شود. (چۆرک + ی = چۆره‌یی)
- ۳- حرف صامت «ت» T در کلمات چند‌هجایی میان دو مصوت به حرف «د» D تبدیل می‌شود. (ایگیت + ی = ایگیدی)

دو فعل «ائت» و «گئت» استثناء می‌باشند.

(ائت + یب = ائدیپ) (گئت + یب = گئدیپ)

در هر کلمه‌ی ترکی آذربایجانی یکی از حروف «ق» Q ، «خ» X و «غ» $\ddot{G}$ باشد، آن کلمه قالین و در هر کلمه‌ی ترکی آذربایجانی یکی از حروف «ک» K یا «گ» G باشد، آن کلمه اینجه است.

در کلمات ترکی آذربایجانی هرگاه یک حرف دو بار تکرار شود، از علامت تشدید استفاده نمی‌شود؛ بلکه آن حرف دو بار نوشته می‌شود: (ساققال: ریش)

آذربایجان تورکجه سینین الفباسی

فارسجا آنلامی	اؤرنک لاتین الفباسی ایله	اؤرنک عرب الفباسی ایله	لاتین الفباسی	عرب الفباسی
مادر	Ana	آنا	Aa	آ
دست	Əl	ال	Əə	أ-ه
عسل	Bal	بال	Bb	ب
گرهه	Pişik	پیشیک	Pp	پ
خدا	Tanrı	تانری	Tt	ت
ثریا	Sürəyya	ثریا	Ss	ث
گوزن	Ceyran	جئیران	Cc	ج
چادر	Çadır	چادیر	Çç	چ
حکیم	Həkim	حکیم	Hh	ح
خانم	Xanım	خانیم	Xx	خ
زبان	Dil	دیل	Dd	د
ذره	Zərrə	ذره	Zz	ذ
رقص	Rəqs	رقص	Rr	ر
زنگوله	Zinqirov	زینقیروو	Zz	ز
ژاله	Jalə	ژاله	Jj	ژ
زرد	Sarı	ساری	Ss	س
آبشار	Şəlalə	شلاله	Şş	ش
صابون	Sabun	صابون	Ss	ص
ضرر	Zərər	ضرر	Zz	ض

فارسجا آنلامى	اۋرنك لاتين الفباسى ايله	اۋرنك عرب الفباسى ايله	لاتين الفباسى	عرب الفباسى
هواپيما	Təyyarə	طياره	Tt	ط
ظلم	Zülm	ظلم	Zz	ظ
علم	Elm	علم	-	ع
صحيح	Doğru	دۇغرۇ	Ğğ	غ
سوت	Fışqa	فیشقا	Ff	ف
ابرو	Qaş	قاش	Qq	ق
بز	Keçi	كئچى	Kk	ك
گل	Gül	گۆل	Gg	گ
لخت	Lüt	لۆت	Ll	ل
آهو	Maral	مارال	Mm	م
ريز	Narın	نارين	Nn	ن
هست	Var	وار	Vv	و
بچه	Uşaq	اۋشاق	Uu	ۇ
انگور	Üzüm	اۋزۇم	Üü	ۆ
پسر	Oğlan	اۋغلان	Oo	ۇ
اردک	Ördək	اۋردک	Öö	ؤ
بوقلمون	Heşdərhan	هشترخان	Hh	ه
راه	Yol	يۇل	Yy	ى
خانه	Ev	ائو	Iı	ئ

بهترین سرآغاز
لاپ یاخشی باشلانیس

ای نام تو بهترین سرآغاز	بی نام تو نامه کی کنم باز
سنین آدین ان، یاخشی باشلانیس	آدین دئمه دن، مکتوب آچمارام
ای یاد تو مونس روانم	جز نام تو، نیست بر زبانم
سنین یادین دیر، روحون همدمی	دیلیم ده هر آن، سنین آدین دیر

نظامی

ای خدای مهربان، نام تو بهترین سرآغاز برای هر کار است.
ای مهربان تانری سنین آدین هر ایش اوچون ان یاخشی باشلانیس دیر.
من کارهایم را با نام تو شروع می کنم.
من ایشلریمی سنین آدینلا باشلایارام.

ای خدای بزرگ، اکنون که به کلاس دوم آمده ام، از تو سپاسگزارم.
ای بویوک تانری، ایندی ایکینجی کیلاسا گلدیییم اوچون، سنه شکر ائدیرم.
ای پروردگار عزیز، از تو یاری می خواهم تا همیشه در درس هایم موفق شوم.
ای ایسته کلی تانری، همیشه درس لریمده اوغور قازانماق اوچون سندن
یاردیم ایسته بیرم.

پروردگارا، به من کمک کن تا فرزند خوبی برای خانواده ام باشم و برای کشور عزیزم، ایران، کارهای
خوبی انجام دهم.

ای تانری، منه یاردیم ائله، عائلهم اوچون یاخشی اوشاق اولوب،
ایسته کلی اؤلکه م ایران اوچون ده یاخشی ایش لر گؤروم.

کتابخانه‌ی کلاس ما
بیزیم کیلا سین کتابخاناسی

روز زیبای پاییزی بود، باد خنکی می‌وزید و هوا ملایم بود.
گؤزل گوز گونو ایدی، سرین یئل اسیردی، هوا دا ایلیق ایدی.

صدای پرندگان به گوش می‌رسید.

قوش لارین سسی قولاغا ده بیردی.

دانش آموزان، آرام و با نظم، وارد کلاس می‌شدند.

اؤیرنجی لر، آستاجا، نظم ایله کیلا سا گیریردیلر.

آموزگار در کلاس ایستاده بود.

اؤیرتمن کیلا سدا دورموشدور.

او با هر دانش آموزی که وارد می‌شد، سلام و احوال‌پرسی می‌کرد.

او کیلا سا گیرن هر اؤیرنجی ایله سلام، کئف - احوال ائيله بیردی.

آموزگار از هر یک می‌خواست تا یک برگ کاغذ رنگی از داخل پاکت بردارد و در گروه خود قرار بگیرد.

اؤیرتمن هر بیریندن ایسته بیردی پاکات ایچیندن بیر ورق رنگلی کاغذ

گؤتوروب، اؤز جوو غاسیندا یئرلشسین.

وقتی همه‌ی بچه‌ها به صورت گروهی نشستند، آموزگار گفت:

بوتون اوشاق لار جوو غا - جوو غا اوتورانندان سونرا اؤیرتمن دئدی:

«بچه‌های عزیز، از شما می‌خواهم فکر کنید و بگویید چگونه می‌توانیم پاسخ پرسش‌های خود را پیدا کنیم؟»
«ایسته‌کلی اوشاق‌لار، سیزدن ایسته‌ییرم دوشونوب، دئییه‌سینیز اؤز سورغولاریمیزین جوابین نئجه‌تاپا بیلریک؟»

بچه‌ها در گروه خود گفت‌وگو کردند و پیشنهاد خود را روی برگه‌هایی نوشتند.
اوشاق‌لار اؤز جووغلاریندا دانیشیب، اؤز تکلیف‌لرین کاغذلار اوستونده یازدی‌لار.
نماینده‌ی هر گروه آن را بلند خواند.

هر جووغانین باشچی‌سی اونو اوجادان اوخودو.
گروه‌ها به رایانه، کتاب‌ها، مجله‌ها و افراد دانا اشاره کرده بودند.
جووغلار کامپیوتره، کتاب‌لارا، درگی‌لره، بیلن آدمالارا اشاره ائتمیش‌دیرلر.
آموزگار از دانش‌آموزان تشکر کرد و گفت:

اؤیرتمن اؤیرنجی‌لردن تشکر ائدیب، دئدی:
«آیا همه‌ی نوشته‌ها در رایانه، کتاب‌ها و مجله‌ها برای شما مفید است؟»
«کامپیوترده، کتابلاردا، درگی‌لرده‌کی یازیلارین هامی‌سی سیزین اوچون یارارلی‌دیرمی؟»

نماینده‌ی گروه اول، گفت: «خیر، بهتر است کتاب‌ها و مجله‌های ویژه‌ی خودمان را بخوانیم.»
بیرینجی جووغانین باشچی‌سی دئدی: «یوخ، یاخشی‌دیر اؤزوموزه اؤزل کتابلارلا درگی‌لری اوخویاق.»

نماینده‌ی گروه دیگر، گفت:
آیری جووغانین باشچی‌سی دئدی:
«در آخر کتاب فارسی، نام کتاب‌های مناسبی نوشته شده است که ما می‌توانیم آن‌ها را بخوانیم.»
«فارسی کتابینین سونوندا آدی یازیلیمیش اویغون کتابلاری اوخویا بیلریک.»

آموزگار گفت: «کتاب خوب، مانند دوست خوب است که می‌تواند به ما خیلی کمک کند،
اؤیرتمن دئدی: «یاخشی کتاب، یاخشی یولداش کیمی بیزه چوخ یاردیم ائبله‌یه بیلر،

حالا چند دقیقه با هم گفت و گو کنید و بگویید از چه راه هایی می توانیم کتابهای خوب و مفید را بشناسیم؟
 ایندی نچه دقیقه بیر - بیرینیزله دانیشیب دئین هانسی یوللارلا
 یاخشی، یارارلی کتابلاری تانییا بیلریک؟»

دانش آموزان با هم گفت و گو کردند.

اؤیرنجی لر بیر - بیر لر یله دانیشدیلار.

نماینده ی یکی از گروه ها گفت:

جووغلارین بیرینین باشچی سی دئدی:

«کتاب خوب را هم مانند دوست، پس از هم فکری و مشورت با بزرگ ترها، انتخاب می کنیم،
 «یاخشی کتابی دا یولداشا تای، بؤیوک لرله دانیشیب، دوشوندن سونرا سئچهریک.»

آموزگار گفت: «آفرین بر شما که خوب فکر می کنید و به درستی پاسخ می دهید.

اؤیرتمن دئدی: «یاخشی دوشونوب، دوزگون جواب وئردییینیز اوچون یاشایین.

حالا فکر می کنید چگونه می توانیم یک کتابخانه ی کوچک در کلاس داشته باشیم؟

ایندی دوشونورسونوز نچه کیلاسیمیزدا کیچیک کتابخانامیز اولا بیلر؟

یار مهربان

سئویملی یولداش

دانا و خوش بیانم
 هم بیلنم، دیللی یه
 با آن که بی زبانم
 دیل سیز اولسام دا اگر
 من یار پند دانم
 اؤیود بیلن یولداشام
 با سود و بی زیانم
 واردیر چوخلو قازانجیم
 من یار مهربانم
 من سئویملی یولداشام

من یار مهربانم
 من سئویملی یولداشام
 گویم سخن فراوان
 چوخلو سؤزلر دئیهرم
 پندت دهم فراوان
 چوخ اؤیودلر وئرهرم
 من دوستی هنرمند
 من هونرلی بیر یولداش
 از من مباح غافل
 منی گؤزوندن سالما

مسجد محله‌ی ما
بیزیم کویون مسجدی

مردم محله‌ی ما بسیار خوشحال بودند.

بیزیم کویون ائلی چوخ سئوینیردیلر.

کار بنایی مسجد، تازه تمام شده بود.

مسجدین بنالیق ایشی یئنی قورتولموشدور.

مردم می‌خواستند برای اولین بار، نماز را به جماعت در این مسجد بخوانند.

ائل ایسته‌ییردی بیرینجی دؤنه اوچون نمازی، جماعتله بو مسجدده قیلسین.

مسجد چراغانی شده بود.

مسجد چیراق لانمیشدیر.

حوض مسجد پر از آب بود.

مسجدین گؤلمجی سو ایله دولو ایدی.

مهدی با پدر و مادرش، گلدان‌های پر گلی را که آورده بودند، کنار حوض قرار دادند.

مهدی ایله آتا- آناسی گتیردیکلری گوللو گولدان لاری گؤلمجین قیراغینا
قویدولار.

چند نفر هم شیرینی و شربت به مردم می‌دادند.

نئچه نفر ده ائله شیرینی ایله شربت وئریدیلر.

بعد از نماز، امام جماعت از همه‌ی کسانی که در ساختن مسجد، کمک و همکاری کرده بودند، تشکر کرد و گفت:

نمازدان سونرا امام جماعت مسجدی دوزلتمکده یاردیم ائدیب،
امک‌داش لیق ائندلرین هامی سیندان تشکر ائدیب، دئدی:

«مسجد خانه‌ی خداست.

«مسجد تانری ائوی دیر.

وقتی برای خواندن نماز به مسجد می‌آییم، از حال یکدیگر با خبر می‌شویم و با هم فکری، می‌توانیم کارهای خوب و بزرگ انجام بدهیم،»

نماز قیلماق اوچون مسجد گلنده، بیر - بیریمیزین دوروموندان خبر بیلیم، فکرداشلیق ایله یاخشی، بؤیوک ایشلر گؤره بیلریک.»

هنگامی که مهدی با پدر و مادرش از مسجد خارج می‌شدند، مهدی رو به مادرش کرد و گفت:

مهدی آتا - آناسی ایله مسجددن چیخاندا، آناسینا اوز توتوب دئدی:

من با دقت به حرف‌های پیش‌نماز گوش دادم.

من دقت‌له پیش‌نمازین سؤزلرینه قولاق آسدیم.

سخنان او جالب بود.

اونون سؤزلری چکیجی ایدی.

من همیشه فکر می‌کردم، مردم برای نماز خواندن به مسجد می‌آیند.

من همیشه دوشونردیم، ائل، نماز قیلماق اوچون مسجد گلر.

نمی‌دانستم که مسجد محلّه‌ی ما کلاسهای آموزش قرآن، نقاشی، رایانه و عکاسی دارد.

بیلمه بیردیم بیزیم کؤیون مسجدینین قرآن، نقاشلیق، کامپیوتئر، شکل چکمک کیلاسلاری واردیر.

در آنجا کتابخانه‌ی خوبی نیز برای کودکان وجود دارد.

اورادا اوشاق لار اوچون ده یاخشی کتابخانا واردیر.

مادر جان! من هم می‌خواهم در یکی از این کلاسها، شرکت کنم و از کتابخانه‌ی آنجا استفاده کنم.

آنا جان! من ده ایسته بیرم او کیلاسلا رین بیرینه قاتیلیب، اورانین کتابخاناسیندان یارارلانام.

مادر و پدر، لبخندی به مهدی زدند و با هم به طرف خانه رفتند.

آتا - آنا مهدی‌یه گولومسه ییب، بیرلیکده ائوه ساری گئتدیلر.

چغندر پر برکت آرتیم‌لی چوغوندور

یکی بود، یکی نبود، غیر از خدا هیچ کس نبود.

بیری‌وار ایدی، بیری یوخ ایدی تانری‌دان سونرا هئچ کیم یوخ ایدی.

پیرمرد و پیرزنی با دو نوه‌ی کوچکشان در مزرعه‌ای زندگی می‌کردند.

بیر قاری - قوجا یکی بالاجا نوه‌لری ایله بیر تارلادا یاشاییردی‌لار.

پیرمرد هر سال در مزرعه‌اش چیزی می‌کاشت.

قوجا کیشی هر ایل تارلاسیندا بیر زاد اکر‌دی.

آن سال هم تصمیم گرفت، چغندر بکارد.

او ایل ده ایسته‌دی چوغوندور اکسین.

پیرمرد و پیرزن و نوه‌هایشان مثل هر سال، زمین را آماده کردند و تخم چغندر را پاشیدند.

قوجا، قاری، نوه‌لری هر ایله تای یئری حاضر لاییب، چوغوندور توخومون سپدیلر.

چیزی نگذشت که مزرعه سرسبز شد و برگ چغندرها بزرگ و بزرگ‌تر شدند.

او قدر کئچمه‌دی، تارلا گؤم گؤی اولوب، چوغوندور یاپراق لاری بؤیودولر.

یک روز پیرزن خواست آش چغندر پیزد.

بیر گون قاری چوغوندور آشی پیشیرمک ایسته‌دی.

پیرمرد گفت: «همین الان می‌روم و برایت یک چغندر رسیده می‌آورم».

قوجا کیشی دئدی: «ایندی گئدرم سنین اوچون بیر یئتیشمیش

چوغوندور گتیره‌رم.»

پیرمرد به مزرعه رفت و چغندری را انتخاب کرد.

قوجا کیشی تارلایا گئدیب، بیر چوغوندور سئچدی.

بعد هم برگ‌های آن را گرفت و کشید اما چغندر بیرون نیامد.

سونرا دا اونون یاپراق‌لاریندان یاپیشیب چکدی. آنجاق چوغوندور

چیخمادی.

پیرمرد که خسته شده بود، پیرزن را صدا کرد.

قوجا کیشی یورولدوغو اوچون، قارینی سسله‌دی.

پیرزن آمد. پیرمرد برگ‌های چغندر را گرفت.

قاری گلدی. قوجا کیشی چوغوندورون یاپراق لاریندان یاپیشدی.

پیرزن، شال کمر پیرمرد را گرفت.

قاری، قوجا کیشی نین قورشاغیندان یاپیشدی.

با هم کشیدند و یک صدا خواندند:

بیرلیکده چکیب، سس بیر اوخودولار:

«چغندرک، چغندرک، آی شیرینک، بیا، بیا، بیرون بیا.

«چوغوندوروم، چوغوندورم، آی شیرینیم، چیخ، چیخ، چیخ ائشییه.

از دل خاک بیرون بیا. با یک تکان، با دو تکان، با سه تکان...»

یئر ایچیندن چیخ ائشییه. بیر ترپنمه ایله، ایکی ترپنمه ایله، اوچ ترپنمه ایله...»

اما فایده‌ای نداشت.

آنجا ق یارارلی دئییل ایدی.

چغندر از خاک درنیامد که نیامد.

چوغوندور توپراق دان چیخمادی کی، چیخمادی.

پیرزن نوه‌هایش را صدا کرد.

قاری، نوه‌لرین سسله‌دی.

نوه‌های پیرمرد و پیرزن به کمک آن‌ها آمدند.

قاری - قوجانین نوه‌لری اونلارین یاردیمینا گلدیلر.

پیرمرد برگ‌های چغندر را گرفت.

قوجا کیشی چوغوندورون یاپراق لاریندان یاپیشدی.

پیرزن شال کمر پیرمرد را گرفت.

قاری، قوجا کیشی نین قورشاغیندان یاپیشدی.

پسرک دامن مادر بزرگش را گرفت و دخترک گوشه‌ی کت برادرش را

اوغلان جیق ننه‌سینین اته‌ییندن، قیزجیغاز قارداشینین خوتونون

بوجاغیندان یاپیشدی.

كشىدند و كشىدند و يك صدا خواندند:

چكدىلر، چكدىلر، بىرلىكده اوخودولار:

«چغدر، چغندر، آي شيرىنك، بيا، بيا.

»چوغوندوروم، چوغوندوروم، آي شيرىنيم، چىخ، چىخ.

بيرون بيا، از دل خاك بيرون بيا.

چىخ ائشيه. يئر ايچيندن چىخ ائشيه.

با يك تكان، با دوتكان، با سه تكان، با چار تكان،...

بىر ترپنمه ايله، ايكي ترپنمه ايله، اوچ ترپنمه ايله، دورد ترپنمه ايله،...

چغندر بالاخره از خاك در آمد.

سونوندا چوغوندور يئردن چىخدى.

از آن طرف پيرمرد و پيرزن، پسرک و دخترک به زمين افتادند،

او يانندان قارى، قوجا، اوغلان جيق، قىز جىغاز يىخىلدىلار.

اما وقتي چشمشان به چغندر افتاد، از خوشحالي فریاد كشىدند:

آنجاك گوزلرى چوغوندورا دوشن كيمى سئوينچدن قيشقىردىلار:

«واي چه چغندرى، شيرىنكى، چقدر بزرگ، چقدر بزرگ... چقدر... بزرگ..!»

«واي نه چوغوندوردور، شيرىنجهدير، نه بؤيوك، نه بؤيوك... نه... بؤيوك..!»

زودتر از آنكه فكرش را بكند، سروكله‌ي همسايه‌هاى پيرمرد و پيرزن پيدا شدند.

دوشوندويونوزدن داها تنز قارى - قوجانين قونشولارى تاپىلدىلار.

همه از دیدن چغندرى به آن بزرگى تعجب کرده بودند.

هامى، او بؤيوك لوكدە چوغوندورو گورمكدن هويوخموشدور.

آن روز پيرزن يك دىگ بزرگ آش چغندر پخت و آن را ميان همسايه‌ها تقسيم كرد.

اوگون قارى بىر بؤيوك قازان چوغوندور آشى پيشىريب، قونشولار ايچينده پايلادى.

چه آش خوشمه‌اى! چه چغندر پر بركتى!

نه دادلى آش ايدى! نه آرتيملى چوغوندور ايدى!

خرس کوچولو بالاجا آیی

خرس کوچولو، بارها شنیده بود که «میکروب‌ها» موجودات خطرناکی هستند.
بالاجا آیی دؤنرلرجه ائشیتیمیشدیر «میکروب‌لار» خطرلی جانلی لاردیر.

به همین دلیل، تصمیم گرفت با آن‌ها بجنگد.

بونا گؤره اونلارلا ساواشماق ایسته‌دی.

یک روز صبح زود چوبی برداشت و به راه افتاد.

بیر گون سحر تئزدن بیر آغاج گؤتوروب، یولا دوشدو.

در راه به یک بچه گنجشک رسید.

یولدا بیر سئرچه بالاسینا یئتیشدی.

نگاهی به او کرد و گفت:

اونا بیر باخیب دئدی:

«من می‌خواهم با میکروب‌ها بجنگم.

»من ایسته بیرم میکروب لارلا ساواشام.

تو آن‌ها را اینجا ندیده‌ای؟»

سن اونلاری بورادا گؤرمه ییبسن؟»

گنجشک جواب داد:

سئرچه جواب وئردی:

«این طوری نمی‌شود. تو باید...»

«بئله اولماز. سن گرک...»

اما خرس کوچولو به بقیه‌ی حرف‌های او گوش نکرد.

آنجا بالاجا آیی اونون سؤزلرینین قالانینا قولاق آسمادی.

رفت تا به بچه فیلی رسید.

گندیب بیر فیل بالاسینا یئتیشدی.

پرسید: «تو میکروب‌ها را این طرف‌ها ندیده‌ای؟

سوروشدو: «سن میکروب‌لاری بویانلاردا گۆرمه ییبسن؟

من می‌خواهم با آن‌ها بجنگم.»

من ایسته ییرم اونلارلا ساواشام.»

بچه فیل گفت:

فیل بالاسی دئدی:

«اگر می‌خواهی با میکروب‌ها بجنگی، باید اول دست‌هایت را خوب بشویی.»

«میکروب‌لارلا ساواشماق ایسته ییرسن سه، بیرینجی یاخشی جال لریوی

یومالی‌سان.»

خرس کوچولو که از حرف‌های بچه فیل هم چیزی نفهمیده بود، ناراحت و بی‌حوصله به راه افتاد.

بالاجا آیی، فیل بالاسی‌نین دا سؤزلریندن بیر زاد آنلاماییب، ناراحت،

حوصله‌سیز یولا دوشدو.

کمی بعد، خسته و گرسنه زیر درختی نشست تا استراحت کند.

آز سونرا آج، یورغون دینجلمک اوچون آغاج آلتیندا اوتوردو.

بالای درخت یک کندوی عسل بود.

آغاج اوستونده بیر بال پته‌یی وار ایدی.

خرس کوچولو تا چشمش به کندو افتاد، خوش‌حال شد و از درخت بالا رفت.

بالاجا آیی‌نین گۆزو پته‌یه دوشن کیمی، سئوینیب، آغاجا دیرماشدی.

عسل‌ها را با همان دست‌های کثیفش خورد و با خودش گفت:

بالی ائله او کیفیر ال لریله یئییب، اؤز – اؤزونه دئدی:

«حالا خیلی خسته‌ام. فردا می‌آیم و با میکروب‌ها می‌جنگم.»

«ایندی چوخ یورغونام. یارین گلیب، میکروب‌لارلا ساواشارام.»

روز بعد خرس کوچولو بیمار شد و دیگر نتوانست به جنگ میکروب‌ها برود.

سونرا کی گون بالاجا آیی خسته‌لنیب، داها میکروب‌لارین ساواشینا گئده بیلمه‌دی.

مادرش به او گفت:

آناسی اونا دئدی:

عزیزم، اگر از من می‌پرسیدی که میکروب‌ها کجا هستند و چه‌طوری می‌شود با آن‌ها جنگید، به تو می‌گفتم.

منیم ایسته‌کلیم، قاباقجا مندن سوروشسایدین میکروب‌لار هاردادیلار، نئجه اونلارلا ساواشماق اولار، سنه دئیهردیم.

تو باید بدانی که میکروب‌ها در دست‌های کثیف زندگی می‌کنند.

سن بیلمه‌لی‌سن میکروب‌لار کیفیر ال لرده یاشایارلار.

پس برای جنگیدن با آن‌ها، بهتر است همیشه خود را پاکیزه نگه‌داری و دست‌هایت را قبل از غذا خوردن بشویی.

بونا گؤره اونلارلا ساواشماق اوچون یاخشی‌دیر همیشه اؤزونو تمیز ساخلائییب، ال لرینی یئمکدن قاباق یویاسان.

حالا هم باید استراحت کنی تا دوباره سالم و شاداب شوی.

ایندی ده یئنی دن ساغلام اولماق اوچون دینجلمه‌لی‌سن.

راه سلامتی ساغلیق یولو

روزی پزشکی نزد پیامبر(ص) رفت و گفت:

بیر گون بیر طبیب پیغمبرین(ص) یانینا گئدی، دئدی:

«مدتی است که مردم برای درمان، پیش من نمی آیند و من بی کار مانده‌ام.

«بیر سوره‌دیر ائل توختاق اوچون منیم یانینا گلمه‌ییر، من ده ایش‌سیز
قالمیشام.

مگر چه اتفاقی در شهر افتاده است؟»

یوخسا بو شهرده نه اولای باش وئریب‌دیرمی؟»

پیغمبر(ص) با مهربانی فرمودند:

پیغمبر(ص) مهربانلیق ایله بویوردولار:

«مردم این شهر تندرست و سالم هستند.

«بو شهرین ائلی ساغلام‌دیر.

زیرا به آنان چیزهایی را سفارش کرده‌ام و مردم هم به سفارش‌های من عمل می‌کنند.»

چون اونلارا بیر زادلار تاپشیرمیشام، ائل ده منیم تاپشیریقلاریمی یئرینه
یئتیریر.»

پزشک پرسید: «ای رسول خدا، چه سفارش‌هایی به مردم کرده‌اید؟»

طبیب سوروشدو: «ای تانرینین ائلچی‌سی، ائله هانسی تاپشیریقلارینیز
اولموشدور؟»

پیامبر گرامی (ص) فرمود:

ایسته کلی پیغمبر (ص) بویوردولار:

«به مردم گفته‌ام، تا گرسنه نشده‌اند، چیزی نخورند.

«اُله دئمیشم، آجالمایینجا، بیر زاد یئمه سینلر.

هنگام گرسنگی نیز به اندازه بخورند و پیش از سیرشدن، دست از غذا بکشند»

آجالاندا اؤلچویله یئسین لر، دویماقدان قاباق دا یئمکدن ال

چکسین لر.»

پزشک کمی به فکر فرو رفت و سپس گفت:

طیبب آزجا دوشونوب، سونرا دئدی:

«آری، به راستی که راز تندرستی مردم، در همین است.»

«هه! دوغرودان دا ائلین ساغلیغینین گیزی بوندادیر.»

به نظر شما، چرا مردم آن شهر، همیشه تندرست و سالم بودند؟

سیزین باخیشینیزدا نه دن او شهرین ائلی همیشه ساغلام ایدی؟

ستاره

اولدوز

باد آسمان را دیشب تکان داد

دونن گئجه یئل گوئیو ترپتدی

سه تا ستاره در دستم افتاد

اوچ دانا اولدوز الیمه دوشدو

بودند آن‌ها بسیار زیبا

اونلار هامی‌سی چوخ گؤزل ایدی

یک دانه‌اش را دادم به بابا

بیرجه داناسین آتایا وئردیم

آن دیگری را دادم به مادر

باشقاسینی دا آتایا وئردیم

دیدم که مانده یک دانه دیگر

داها بیر یسی گؤردوم قالیب‌دیر

آن را به بالا پرتاب کردم

اونو اوجایا آتدیم الیم‌له

این کارها را در خواب کردم

بو ایش‌لری من یوخودا گؤردوم

ناصر کشاورز

مدرسه‌ی خرگوش‌ها
دووشان لار اوخولو

بچه خرگوش‌ها، منتظر معلم بودند.

دووشان بالالاری اؤیرتمنی گؤزله بیردیلر.

معلم با سید هویج وارد شد، سلام کرد و پرسید:

اؤیرتمن یئرکؤکو سله‌سی ایله گیریب، سلام وئریب، سوروشدو:

«بچه‌ها، فکر می‌کنید چرا خدا به ما گوش داده است؟»

«اشاق لار سیزجه تانری نه‌دن بیزه قولاق وئریب‌دیر؟»

پشمالو دستش را بلند کرد و گفت:

قیللی الین قووزاییب، دئدی:

«برای اینکه صداها را بشنویم»

«سس‌لری ائشیت‌مک‌دن اؤترو»

آموزگار لب‌خند زد و پرسید:

اؤیرتمن گولومسه‌ییب، سوروشدو:

«اگر گوش نداشتیم چه می‌شد؟»

«قولاغیمیز اولماسایدی نه اولاردی؟»

دم‌پنبه‌ای جواب داد:

پامبیق‌قویروق جواب وئردی:

«هیچ صدایی را نمی‌شنیدیم»

«هئچ بیر سسی ائشیت‌مزدیک»

بچه خرگوش‌ها در سکوت، منتظر پرسش بعدی بودند که چشم قرمزی پرسید:
دووشان بالالاری سس سیزلیکده، سونراکی سورغونو گوزله مکده قیرمیز
گوز سوروشدو:

«اگر صداها را نمی‌شنیدیم، چه اتفاقی برای ما می‌افتاد؟»
«سس لری ائشیتمه سه یدیک، باشیمیزا نه گلردی؟»

این بار، خاکستری جواب داد:
بو دونه بوزارمیش جواب وئردی:

«خطرهایی برای ما پیش می‌آمد.
«قاباغیمیزا خطر لر چیخاردی.

مثلاً، صدای روباه و شغال‌ها را نمی‌شنیدیم.»
اؤرنک اوچون تولکولرین، چاققال لارین سسین ائشیتمز دیک.»

برفی ادامه داد:
قارلی دالی سین توتدو:

«از خیلی چیزها هم لذت نمی‌بردیم.
«چوخ زادلاردان داد آلماز دیق.

مثل صدای پرنده‌ها و سرود خواندن بچه‌ها.»
قوش لارین سسینه، اوشاق لارین ماهنی اوخوماغینا تای.»

آموزگار ادامه داد:
اؤیرتمن دالی سین توتدو:

پس داشتن گوش‌های سالم، خیلی مهم است.
بونا گوره قولاق لارین ساغلام اولماسی چوخ اؤنملی دیر.

بچه‌ها آیا می‌دانید چه باید بکنیم تا گوش‌های ما سالم بمانند؟
اوشاق لار، بیلیر سینیز می نه ائتمه لی بیک قولاق لاریمیز ساغلام قالسین؟

دم‌پنه‌ای جواب داد:
پامبیق قویروق جواب وئردی:

«بايد از آن‌ها مواظبت كنيم و هميشه آن‌ها را تميز نكه داريم»

«اونلاری ياخشی جا قورويوب، هميشه تميز ساخلا ماليييق»

زنگ مدرسه كه به صدا در آمد، معلّم گفت:

اوخول زنگی سسلنن کیمی اویر تمن دئدی:

«بچه‌ها اين هويج‌ها جايزه‌ی شماست كه فكر كرديد و پاسخ‌های خوبی داديد.»

«اوشاق لار، دوشونوب، ياخشی جواب لار وئردیينيز اوچون بو يئرکؤکولر

سيزين جايزه‌نيزدير.»

چند دقيقه بعد، بچه خرگوش‌ها هويج در دست، با خوش‌حالی از کلاس بيرون رفتند.

نچه دقيقه سونرا دووشان بالالاری يئرکؤکو الده، سئوينچ له کيلاسدان

چيخديلار.

تمیز باش و عزیز باش تمیز اول، ایسته‌کلی اول

حنائی پاکیزگی و نظافت را دوست نداشت، همیشه پرهایش پر از گرد و خاک بود.
حنالی آرینماغی، تمیزی سئومزدی، همیشه یئلک‌لری توز – توپراق‌لی
اولاردی.

پرنده‌های همسایه، همه از بوی بد او، ناراحت بودند و از دستش شکایت می‌کردند.
قونشو قوش‌لارین هامیسی اونون پیس ایییندن اینجیییب، اوندان
گیلئی لیک ائدردیله.

یک روز حنایی داشت از کنار لانه‌ی پر طلا رد می‌شد.
بیر گون حنالی قیزیل قانادین یوواسینین یانیندان کئچیردی.
ناگهان صدای پر طلا به آسمان رفت و گفت:
بیردن قیزیل قانادین سسی اوجالیب، دئدی:

«وای، وای چه بوی بدی! چه شکلی! به من نزدیک نشو!»
«وای، وای نه پیس ایی وارا! نه گورکمی وارا! منه یاخین لاشما!»
خال‌خالی که همسایه‌ی او بود گفت:
اونون قونشوسو خاللی دئدی:

«حنایی، تو چرا مثل همه، گودال آبی پیدا نمی‌کنی و خودت را در آن نمی‌شویی؟»
«حنالی نه‌یه سن ده هامییا تای بیر سو چالاسی تاپیب، اؤزونو اوندان
یوماییرسان؟»

حنایی تنش را خاراند و گفت:
حنالی جانین قاشیییب، دئدی:

«من دوست ندارم به حمام بروم، از شستن بدم می‌آید.»
«من حماما گئتمه‌یی سئومه‌ییرم، یوماقدان آجیغیم گلیر.»

حنایی، هر روز، به بازی می‌رفت و کثیف‌تر از روز قبل به لانه برمی‌گشت.
حنالی هر گون اویناماغا گئدیب، قاباق کی گوندن داها کیفیر یووا یا قاییدیردی.

بعد هم در لانه می‌نشست و شروع می‌کرد به خاراندن تنش.
سونرا دا یووادا اوتوروب، باشلاییردی جانین قاشیماغا.

کم‌کم پره‌ای حنایی شروع کرد به ریختن.
بالا- بالا حنالی نین یئلک لری تۆکولمه‌یه باشلادی.

روزها می‌گذشت و پره‌ای او کم و کمتر می‌شد.
گونلر کئچیردی، اونون یئلک لری آزالیردی.

خال خالی که همسایه و دوستش بود، خیلی غصه می‌خورد و به او می‌گفت:
اونون یولداسی، قونشوسو خاللی چوخ کدرلنیب اونا دئییردی:

«حنایی جان! برو خودت را بشوی.
»حنالی جان! گئت، اؤزونو یو.

کم‌کم همه‌ی پره‌ایت می‌ریزد و زشت می‌شوی»
بالا- بالا بوتون یئلک لرین تۆکولوب چرکین اولاسان.»

اما حنایی به این حرف‌ها گوش نمی‌کرد،
آنجا حنالی بو سؤزلره قولاق آسما بیردی،

پس یک روز خال خالی، پرنده‌های همسایه را جمع کرد و ماجرا را برای آن‌ها تعریف کرد.
بونا گۆره بیر گون خاللی، قونشو قوش لاری ییغیب، اولانلاری اونلار اوچون
آچیقلا دی.

پرنده‌ها نشستند و فکر کردند.
قوش لار اوتوروب، دوشوندولر.

فکر کردند و فکر کردند، تا اینکه راهی پیدا کردند.
دوشونوب، دوشونوب، بیر یول تاپدی‌لار.

همه با هم به لانه‌ی حنایی رفتند.
هامی لیق جا حنالی نین یوواسینا گئتدی‌لر.

بدون اینکه او بداند فوراً او را با نوک‌هایشان بلند کردند و شروع کردند به پرواز کردن.
او بی‌لحمه‌میشدن، تنز اونو دیمدیک‌لری ایله گو‌توروب، اوچماغا باشلادیلار.

حنایی هر چه تلاش می‌کرد و بال‌وپر می‌زد، فایده‌ای نداشت.
حنالی نه‌قدر چالیشیردی، قول – قاناد چالیردی، یاراری اولماییردی.

سرانجام به گودال آب رسیدند و حنایی را انداختند توی گودال.
سونوندا سو چالاسینا چاتیپ، حنالی‌نی چالایا سالدیلار.

او خواست از گودال آب بیرون بیاید که دوستش خال‌خالی را روبروی خودش دید.
او سو چالاسیندان چیخماق ایسته‌یه‌نده خاللی یولداشین اؤز
قارشی‌سیندا گؤردو.

حنایی دوباره خواست از گودال بیرون بیاید که خال‌خالی با صدای بلندی گفت:
حنالی یئنی‌دن چالادان چیخماق ایسته‌یه‌نده خاللی اوجا سسله دئدی:
«به به، چقدر زیبا و خوشگل شدی، آفرین، حالا زود خودت را بشوی و بیا که همه منتظر تو هستند،
»به به! نه قدر گؤزل، گورکملی اولدون، یاشا! ایندی تنز اؤزونو یو گل،
هامی سنی گؤزله‌ییر.»

حنایی با شنیدن این حرف، خودش را خوب شست.
حنالی بو سؤزو ائشیتمک‌له، یاخشی‌جا اؤزون یودو.»

بعد هم به کمک پرنده‌های دیگر به لانه برگشت.
سونرا دا آیری قوش‌لارین یاردیم‌یله یوواسینا قایتیدی.

حنایی وقتی دید همه با او مهربانی می‌کنند و به او آفرین می‌گویند، تصمیم گرفت که پس از این زود
زود به حمام برود تا همیشه پاکیزه و پیش همه عزیز باشد.
حنالی هامی‌نین اونا مهربان‌لیق ائدیپ، یاشا دئمه‌سین گؤرنده ایسته‌دی
بوندان سونرا تنز – تنز حماما گئدیپ، همیشه تمیز، هامی‌نین یانیندا دا
ایسته‌کلی اولسون.

فصل سوم. اخلاق فردی و اجتماعی اوپونجو فصل. فردی، اجتماعی اخلاق

درس پنجم بئشینجی درس

چوپان درست کار دوز ایش گوژن چوبان

روزی بود و روزگاری.

بیر گون وار ایدی، بیر گون یوخ ایدی.

مردی بود که گوسفندان زیادی داشت.

بیر کیشی نین چوخلو قویونو وار ایدی.

او آدم درست کاری نبود.

او دوز ایش گوژن آدم دئییل ایدی.

اما چوپانی داشت که از گوسفندهای او نگه داری می کرد و مرد درستکار و راست گویی بود.

آنجا که اونون قویون لارین ساخلایان، دوز ایش گوژن، دوز دانیشان بیر
چوبانی وار ایدی.

چوپان هر روز شیر گوسفندان را می دوشید و به خانه ی صاحب گوسفندان می برد.

هر گون چوبان قویون لارین سوتون ساغیب، قویون لارین یییه سینین
اؤینه آپاراردی.

او هم آب در آن می ریخت و شیر را دو برابر می کرد و به مردم می فروخت.

او دا اونا سو تۆکوب، سوتو ایکی قات ائدیب، ائله ساتیردی.

چوپان هر بار او را نصیحت می کرد و می گفت:

چوبان هر دؤنه اونا اؤیود وئریب، دئییردی:

«این کار درست نیست.»

«بو ایش دوز دئییل.»

اما او به حرف‌های چوپان گوش نمی‌داد و لبخندی می‌زد و می‌گفت:

آنجا که او چوبانین سؤزلرینه قولاق آسماییب، گولومسه‌ییب، دئییردی:

«تو چوپانیات را بکن و مزدت را بگیر!»

«سن چوبان لیغیوی ائله، امک لیییوی آل!»

یک روز که چوپان، گوسفندان را به چرا می‌برد، باران شدیدی شروع به باریدن کرد و سیل بزرگی به راه افتاد.

بیر گون چوبان قویون لاری اوتارماغا آپاراندا، یاغیش شیدیرغی یاغماغا باشلائییب، گور سئل یولا دوشدو.

چوپان برای نجات خود بالای درختی رفت اما سیل همه‌ی گوسفندان را با خود برد.

چوبان اؤزون قورتارماق اوچون بیر آغاچا چیخدی، آنجا که سئل بوتون قویون لاری اؤزو ایله آپاردی.

چوپان، نتوانست هیچ کاری بکند.

چوبان، هئچ ایش گؤره بیللمه‌دی.

ناچار پیش صاحب گوسفندان رفت و گفت:

چاراسیز قویون لارین یییه‌سینین یانینا گئدیب، دئدی:

«سیل گوسفندهای تو را برد.»

«سئل قویون لاریوی آپاردی.»

مرد گفت: «من باور نمی‌کنم، آخر این همه آب ناگهان از کجا آمد؟»

کیشی دئدی: «من اینانما بیرام، آخی بیر بئله سو بیردن هارادان گلدی؟»

چوپان گفت: «شنیده‌ای که می‌گویند:

چوبان دئدی: «ائتیدیبسن دئیهرلر:

قطره قطره جمع گردد، وانگهی دریا شود»

دامجی - دامجی بیغیشار، سونوندا دریا اولار.»

این سیل همان آب‌هایی است که تو در شیر می‌ریختی و به مردم می‌فروختی.

بو سئل سوته تۆکوب، ائله ساتدیغین سولاردیر.

مرد با شنیدن حرف‌های چوپان در فکر فرو رفت.

کیشی چوبانین سؤزلرین ائتیتمکله فکره جومدو.

احوالپرسی

کُنف سورشما

پروانه از گل احوال پرسید

کپنک گولون حالین سوروشدو

گل گفت: خوبم پروانه خندید

یاخشی یام دئدی. کپنک گولدو.

گل، باز تر شد با ناز خواید

گول آچیلشدی، ناز ایله یاتدی

پروانه دورش آرام رقصید

کپنک بیتدی آستا اوینادی

محمود کیانوش

کوشا و نوشا کوشا ایله نوشا

دو پرنده‌ی کوچک در جنگلی زندگی می‌کردند.
ایکی کیچیک قوش بیر مئشه‌ده یاشاییردی‌لار.
اسم یکی از آن‌ها «کوشا» و اسم دیگری «نوشا» بود.
اونلارین بیرینین آدی «کوشا» او بیرینین آدی «نوشا» ایدی.
آن‌ها شبیه هم بودند و همیشه با هم پرواز می‌کردند.
اونلار بیر - بیرینه بنزه‌یه‌ردیلر، همیشه بیرلیکده اوچاردیلار.
روزی پدر و مادرشان به آن‌ها گفتند:
بیر گون آتا - آنالاری اونلارا دئدی:
«شما دیگر بزرگ شده‌اید.
«سبز داها بؤیوبوسونوز،
غیر از بازی کردن باید چیزهای دیگری هم یاد بگیرید.»
اویناماقدان سونرا آیری بیر زادلار دا اؤیرنمه‌لی سینیز»
کوشا و نوشا خوش حال شدند و پرواز کنان، لانه را ترک کردند.
کوشا ایله نوشا سئوینیپ، اوچارقاق، یووالاریندان آیریلدی‌لار.
آن‌ها در راه دارکوبی را دیدند.
اونلار یولدا بیر آغاج‌دلنی گؤردولر.
دارکوب، پرنده‌ی دانای جنگل بود.
آغاج‌دلن، مئشه‌نین بیلجی قوشو ایدی.

کوشا و نوشا از او خواستند کمی از علم و دانایی خود به آن‌ها بیاموزد.
کوشا ایله نوشا اوندان ایسته‌دیلر اؤز بیلگی سیندن بیر آز اونلارا اؤیرتسین.

دارکوب گفت: «بسیار خوب، اما کار ساده‌ای نیست.
آغاچ‌دلن دئدی: «چوخ یاخشی، آنجاق راحت ایش دئییل.

شما باید سال‌ها تلاش کنید تا دانا شوید.
بیلیجی اولماق اوچون ایلرجه چالیشمالی سینیز.

کوشا و نوشا قبول کردند.
کوشا ایله نوشا قبول ائیله‌دیلر.

دوسال گذشت.
ایکی ایل کئچدی.

کوشا به آموختن ادامه داد اما نوشا از آموختن خسته شد.
کوشا اؤیرنمه‌یین دالی سین توتدو، آنجاق نوشا اؤیرنمکدن یورولدو.
او دلش می‌خواست آزاد باشد و از این شاخه به آن شاخه بپرد.

اونون اوره‌یی ایسته‌ییردی آزاد اولوب، بو بوداق‌دان او بوداغا آتیلسین.
برای همین یک روز پرواز کرد و از آنجا رفت.
بونا گۆره بیر گون اوچوب، اورادان گئتدی.

نوشا در راه به هدهدی رسید که پاکیزه، راست‌گو، امانت‌دار و مهربان بود.
نوشا یولدا تمیز، دوز دانیشان، الی دوز، سئویملی بیر بوبویا چاتدی.

از هدهد خواست تا این چیزهای خوب را به او یاد بدهد.
بوببودان ایسته‌دی بو یاخشی زادلاری اونا اؤیرتسین.

هدهد قبول کرد که به او آموزش بدهد.
بوببو قبول ائیله‌دی اونا اؤیرتسین.

دو سال نگذشته بود که نوشا از این کار هم خسته شد و از پیش هدهد رفت.
ایکی ایل کئچمه‌میشدیر، نوشا بو ایشدن ده یورولوب بوبونون یانیندان
گئتدی.

این بار به طوطی سخنگو رسید و از او خواست خوب حرف زدن را به او یاد بدهد.
بو یول دانشان توتویا یئتیشدی. اوندان ایسته‌دی یاخشی دانیشماغی
اونا اؤیرتسین.

طوطی گفت: «بسیار خوب، اما تو باید اول خوب دیدن و خوب گوش کردن را یاد بگیری و تمرین کنی، تا بتوانی خوب سخن بگویی.»
توتو دئدی: «چوخ یاخشی، آنجاق یاخشی دانیشماق اوچون قاباقجا
یاخشی گووروب، یاخشی قولاق آسماغی اؤیرنیب، مشق ائتمه‌لیسن.»
این کار چند سالی طول می‌کشد.
بو ایش نئچه ایل چکر.

نوشا قبول کرد ولی هنوز یک سال نگذشته بود که از آموختن خسته شد.
نوشا قبول ائیلهدی، آنجاق هله بیر ایل کئچمه‌میشدیر، اؤیرنمکدن
یورولدو.

برای همین، یک روز پروازکنان از پیش طوطی رفت.
بونا گووره بیر گون اوچاراق توتونون یانیندان گئتدی.
او تصمیم گرفته بود، پیش پدر و مادر پیرش برگردد.
او ایسته‌میشدیر قوجا آتا- آناسینین یانینا قایتسین.
سرانجام، نوشا به لانه برگشت و دید همه از خوبی و دانایی کوشا حرف می‌زنند.
سونوندا نوشا یووا یا قایدیب گوردو هامی کوشانین یاخشی لیغیندان،
بیلگی سیندن دانیشیر.

کمی به فکر فرو رفت، سپس پدرش این شعر فردوسی را برایش خواند:
بیر آز فکره جومدو، سونرا آتاسی فردوسی‌نین بو شعرین اونا اوخودو:

ز دانش دل پیر، برنا بود	توانا بود هر که دانا بود
بیلگی دن قوجا دا جوان اولار	هر کیمسه بیلسه او گوجلو اولار

خوش اخلاقی خوش اخلاق لبق

در زمان های کهن، مردی بود که اخلاق خوبی نداشت و برای هر چیز کوچکی خشمگین می شد و فریاد می کرد و همه از او دوری می کردند،

اسکی چاغ لاردا بیر کیشی وار ایدی. اونون یاخشی اخلاقی یوخ ایدی. هر کیچیک زاد اوچون آجیقلا نیب، قیشقیراردی. هامی دا اوندان اوزاق گزردی.

ولی بعد پشیمان می شد و دلش می خواست خوش اخلاق باشد، اما نمی دانست چه کار کند.

آنجا سونرا پشیمان اولوب، اوره یی ایسته یه ردی خوش اخلاق اولسون،
آنجا بیلمدی نه ائتسین.

یکی از دوستانش پزشک بود، به او گفت:

طیب اولان بیر یولداشی اونا دئدی:

«من دارویی می دهم که این رفتار ناپسند و اخلاق بد شما را درمان کند.»

«من بیر داوا وئررم، سیزین بو به یه نیلمه یه ن داوارانیش ینیزی، پیس
اخلاق ینیزی توختاتسین.»

روز بعد پزشک، کوزه ای پر از آب برای او فرستاد و نوشت:

سونرا کی گون طیب، اونون اوچون سو ایله دولو بیر کوزه یوللایب، یازدی:

«هر وقت خشمگین شدی، از این دارو کمی بنوش»

«آجیقلا ناندا بو داوادان بیر آز ایچ»

آن مرد مدتی این دستور را اجرا کرد و دید دیگر مانند گذشته، خشمگین نمی شود و اخلاقش بهتر شده است.

او کیشی بیر سوره بو بو بوروغو یئرینه یئتیریب، گوردو داها کئچمیشه
تای آجیقلا نما ییر، اخلاقی دا یاخشی لاشمیشدیر.

روزی، نزد دوستش رفت و گفت:

بیر گون یولداشینین یانینا گئدیب، دئدی:

«آن دارویی که به من دادی خیلی خوب بود و به زودی تمام می‌شود، باز کمی از آن به من بده.»

«منه وئردیین داوا چوخ یاخشی ایدی، تئزلیکجه قورتولاجاق دیر. یئنه اوندان بیر آز منه وئر.»

پزشک خندید و گفت:

طیبب گولوب دئدی:

«در آن کوزه چیزی جز آب نبود و اگر فکر می‌کنی اخلاق و رفتار شما خوب شده برای آن است که هر وقت خشمگین می‌شدی، برای نوشیدن آب، کمی وقت لازم بود.»

«او کوزه‌ده سودان سونرا بیر زاد یوخ ایدی، اخلاقیوین، داورانیشیوین یاخشی لاشماسین دوشونورسن سه اونون نه‌دنی آجقیلاناندا سو ایچمک اوچون وقت آیرماق ایدی.»

همان صبر و آرامش اندک، خشم شما را از بین برد و اکنون خندان و خوش اخلاق شده‌ای.

ائله او آز دؤزومله دینچ‌لیک، سیزین آجیغینیزی آرادان آپاردی. ایندی گولر اوز، خوش اخلاق اولوب‌سونوز.

به نظر شما چه چیزی باعث خوش اخلاقی آن مرد شده است؟

سیزین باخیشینیزدا نم‌نه او کیشی‌نین خوش اخلاق لیغینا نه‌دن اولوب‌دور؟

دوستان ما
بیزیم یولداش لار

چه گندم‌های زرد قشنگی! این‌ها را چه کسی کاشته است؟
نه قشنگ ساری بوغدا لار! بونلاری کیم اکیب‌دیر؟

کشاورز، همان کشاورز کوشایی که دوست ماست.
اکینچی، بیزیم یولداشیمیز اولان او چالیشقان اکینچی.

چه نان‌های گرم و خوشمزه‌ای! چه کسی آن‌ها را پخته است؟
نه ایستی دادلی چؤرکلر! کیم اونو پیشیریب‌دیر؟

نانوا، همان نانوا ی سحر خیزی که دوست ماست.
چؤرکچی، یولداشیمیز اولان او تئز اویانان چؤرکچی.

چه کوچه‌ها و خیابان‌های پاکیزه‌ای! چه کسی آن‌ها را تمیز و پاکیزه کرده است؟
نه تمیز کوچه‌لر، خیابان لار! کیم اونلاری تمیزله‌ییب، آریتمیشدیر؟

رفتگر، همان رفتگر زحمت کش و مهربانی که دوست ماست.
سوپورگه‌چی، یولداشیمیز اولان امک‌چکن، سئویملی سوپورگه‌چی.

چه خانه‌های راحت و زیبائی! این خانه‌ها را چه کسی ساخته است؟
نه دینج، گوژل ائولر! بو ائولری کیم دوزلتمیشدیر؟

بنا، همان بنای پرکار که دوست ماست.
بنا، یولداشیمیز اولان او ایشله‌یه‌ن بنا.

چه باغ‌های سرسبز و چه گل‌های خوش‌رنگی! این درخت‌ها و گل‌ها را در این باغ‌ها، چه کسی
کاشته است؟

نه گوّم گوئی باغ‌لار، نه خوش‌رنگلی گول‌لردیر! بو آغاج‌لاری، گول‌لری بو
باغ‌لاردا کیم اکیب‌دیر؟

باغبان، همان باغبان پرتلاشی که دوست ماست.

باغبان، یولداشیمیز اولان او چالیشقان باغبان.

چه خیابان‌های منظمی!

نه نظم‌لی خیابان‌لار!

چه رفت و آمد مرتبی!

نه ترتیب‌لی گل - گئت!

این نظم و ترتیب را در خیابان‌ها، چه کسی ایجاد کرده است؟

کیم بو نظم ایله ترتیبی خیابان‌لاردا یاراتمیش دیر؟

مأمور راهنمایی و رانندگی. همان مأموری که دوست ماست.

یول پولیسی. یولداشیمیز اولان، او پولیس.

چه کلاس شاد و بانشاطی! چه دانش‌آموزان دوست داشتنی و سخت کوشی!

نه شن، سئوینج دولو کیلاس! نه سئومه‌لی، چالیشقان اؤیرنجی‌لر!

این گل‌های شاداب را چه کسی پرورش داده است؟

بو شن گول‌لری کیم بئجرتمیش دیر؟

معلم، همان معلم مهربان و دانایی که دوست ماست.

اؤیرتمن، یولداشیمیز اولان او سئویملی، بیلیجی اؤیرتمن.

این دوستان خوب و چیزهای قشنگ را چه کسی آفریده است؟

بو یاخشی یولداش‌لاری، قشنگ زادلاری کیم یاراتمیش دیر؟

مورچه اشک ریزان، چرا اشک ریزان؟
گؤزو یاشلی قاریشقا، نه دن گؤزو یاشلی؟

یکی بود، یکی نبود، غیر از خدا هیچ کس نبود.

بیری وار ایدی، بیری یوخ ایدی، تانری دان سونرا هئچ کیم یوخ ایدی.

در یک ده کوچک پیرزنی زندگی می کرد که نان می پخت.

کیچیک بیر کنده چؤرک پیشیرن بیر قاری یاشاییردی.

چه نان های خوش مزه ای!

نه دادلی چؤرکلر ایدی!

وقتی بوی نان های خاله پیرزن در هوا می پیچید، همه از پدر بزرگ ها و مادر بزرگ ها و پدرها و مادرها گرفته تا بچه ها، از کلاغ ها، گنجشک ها و جوجه ها گرفته تا مورچه ها خوش حال می شدند. چقدر خوش حال!

قاری ننه نین چؤرکلرینین اییی هوانی بورویه نده، بابالار، ننه لر، آتالار، آنالاردان توتدو اوشاق لاراجا، قارقالار، سئرچه لر، جوجه لر دن توتدو قاریشقالاراجا هامی سئوینردی. نه قدر سئوینردی!

یک روز مثل همیشه، خاله پیرزن آرد را خمیر و تنور را روشن کرد، اما تا آمد نان را به تنور بچسباند، نان از دستش افتاد توی تنور.

بیر گون همیشه یه تای قاری ننه اونو خمیر ائدی، تندیری یاندیردی. آنجاق چؤره بی تندیره یاپاندا، چؤرک الیندن دوشدو تندیرین ایچینه.

خاله پیرزن خم شد تا نان را بردارد.

قاری ننه اییلدی چؤره بی گؤتورسون.

باز هم خم شد.

یئنه ده اییلدی.

آن قدر خم شد که فقط پاهایش از تنور بیرون ماند.

او قدر اییلدی، تکجه آیاق لاری تندیردن ائشیکده قالدی.

مورچه‌ای از آنجا می‌گذشت.

بیر قاریشقا اورادان کئچیردی.

پاهای خاله پیرزن را دید.

قاری‌ننه‌نین آباق لارین گوردو.

فکر کرد خاله پیرزن توی تنور افتاده است.

بئله بیلدی قاری‌ننه تندیره دوشوب دور.

گریه و زاری کرد. چه گریه‌ای و فریاد کشید:

آغلاییب، سیزلادی، نه آغلاماق! قیشقیردی:

«خاله به تنور، خاله به تنور»

«ننه تندیرده، ننه تندیرده»

گنجشکی از آنجا می‌گذشت.

بیر سئرچه اورادان کئچیردی.

مورچه را دید که مثل ابر بهاری گریه می‌کند.

یاز بولودو کیمی قاریشقانی آغلاماقدا گوردو.

پرسید: «مورچه اشک‌ریزان، چرا اشک‌ریزان؟»

سوروشدو: «قاریشقا گؤزو یاشلی، نه‌دن گؤزو یاشلی؟»

مورچه گفت: «خاله به تنور، مورچه اشک‌ریزان.»

قاریشقا دئدی: «ننه تندیرده، قاریشقا گؤزو یاشلی.»

گنجشک این را که شنید، ناراحت شد. چقدر ناراحت!

سئرچه بونو ائشیدن کیمی اینجیدی. نه‌قدر اینجیدی!

از غم و غصه پرهایش ریخت.

غم - غصه‌دن یئلک‌لری تۆکولدو.

گنجشک پر زرد و روی یک درخت نشست و جیک جیک کرد. آن هم چه جیک جیکی!

سئرچه قاناد چالیب، بیر آغاجین اوستونه قونوب، جوگگولده‌دی، اؤزو ده

نه جوگگولده‌مک!

درخت دید پرهای گنجشک ریخته است.

آغاچ گوردو سئرچه نین قانادلاری تۆکولوب دور.

از گنجشک پرسید: «گنجشک پرریزان، چرا پرریزان؟»

سئرچه دن سوروشدو: «سئرچه یئلک تۆکمکده، نه دن یئلک تۆکمکده؟»

گنجشک گفت: «خاله به تنور، مورچه اشکریزان، گنجشک پرریزان.»

سئرچه دئدی: «ننه تندیرده، قاریشقا گؤزو یاشلی، سئرچه یئلک تۆکمکده.»

درخت این را شنید ناراحت شد. چقدر ناراحت!

آغاچ بونو ائشیدن کیمی اینجیدی. نئجه اینجیدی!

از غم و غصه برگهایش را ریخت.

غم - غصه دن یاپراق لاری تۆکولدو.

پیرمرد ماست فروش که در کنار دیوار ماست می فروخت، صدای ناله ای درخت را شنید و گفت:

دووار دببینه ده یوغورت ساتان قوجا کیشی، آغاچین سیزیلتی سین ائشیدی، دئدی:

«درخت برگریزان، چرا برگریزان؟»

«آغاچ یاپراق تۆکمکده، نه دن یاپراق تۆکمکده؟»

درخت ناله کرد و گفت:

آغاچ سیزیلدا ییب، دئدی:

«خاله به تنور، مورچه اشکریزان، گنجشک پرریزان، درخت برگریزان»

«ننه تندیرده، قاریشقا گؤزو یاشلی، سئرچه یئلک تۆکمکده، آغاچ یاپراق تۆکمکده.»

پیرمرد این را که شنید، دلش پر از غم و غصه شد. چه غم و غصه ای!

قوجا کیشی بونو ائشیدن کیمی، اوره یی غم - غصه ایله دولدو. نئجه غم - غصه!

از غم و غصه ماستهایش را ریخت روی سر و صورتش.

غم - غصه دن یوغورت لارین باش - گؤزونه تۆکدو.

از آن طرف خاله پیرزن نانی را که توی تنور افتاده بود، بیرون آورد.

«اینانان قاری ننه تندیره دوشموش چۆره یی چیخارتدی.»

بعد نان هایش را پخت و چند تا از آن ها را برداشت تا پیش پیرمرد ماست فروش ببرد و ماست بگیرد.

سونرا چۆرک لرین پیشیریپ، اونلاردان نئچه سین یوغورت ساتان قوجا کیشی به وئریپ یوغورت آلماق اوچون گۆتوردو.

توی راه پیرمرد را دید که با سر و روی ماستی می دود. آن هم چه دودنی!

یولدا قوجا کیشی نی گۆردو، باش - گۆزو یوغورت لو قاجیر. اۆزو ده نئجه قاجماق!

پیرزن فریاد زد: «بابا ماست به رو، چرا ماست به رو؟»

قاری ننه قیشقیردی: «بابا اوزو یوغورت لو، نه دن اوزو یوغورت لو؟»

پیرمرد تا خاله پیرزن را دید، فریاد زد:

قوجا کیشی قاری ننه نی گۆرن کیمی قیشقیردی:

«خاله پیرزن، مگر توی تنور نیفتاده بودی؟ تو که صحیح و سالمی!»

«قاری ننه، یوخسا تندیر ایچینه دوشمه میشدین می؟ سن ساغ - سلامت سن!»

خاله پیرزن گفت: «معلوم است که صحیح و سالم! مگر قرار بود توی تنور بیفتم؟»

قاری ننه دئدی: «بللی دیر ساغ - سلامت! یوخسا تندیر ایچینه دوشمه لی ایدیم می؟»

پیرمرد خوش حال شد. چقدر خوش حال!

قوجا کیشی سئویندی. نئجه سئویندی!

ماست ها را از سر و صورتش پاک کرد و فریاد زد:

یوغورت لاری اوز - گۆزوندن سیلیپ، قیشقیردی:

«خاله پیرزن که سالم است، نسوخته است.»

«قاری ننه ساغ دیر، یانماییب دیر.»

مورچه و گنجشک و درخت تا حرف‌های پیرمرد را شنیدند و خاله‌پیرزن را دیدند خوش حال شدند.
چقدر خوش حال!

قاریشقا، سئرچه، آغاج، قوجاکیشی نین سؤزلربن ائشیدیب، قاری ننه‌نی
گۆرن کیمی سئویندیلر. نئجه سئویندیلر!

خبر توی ده پیچید.

سؤز کند ایچینه یاییلدی.

همه، از پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها و پدرها و مادرها گرفته تا بچه‌ها از گنجشک‌ها گرفته تا مورچه‌ها،
به خانه‌ی خاله‌پیرزن رفتند.

هامی بابالاردان، ننه‌لردن، آتالاردان، آنالاردان توتدو اوشاق‌لاراجا،
سئرچه‌لردن توتدو قاریشقالاراجا، قاری ننه‌نین ائوینه گئتدیلر.

از نان‌های خوش مزه‌اش خوردند و به اشتباه مورچه خندیدند. چه خنده‌هایی!

یئمه‌لی چۆرک‌لریندن یئییب، قاریشقانین کیریخماسینا گولدولر. اؤزو ده
نه گولمک!

فصل چهارم. راه زندگی دوردونجو فصل. یاشاییش یولو

درس هشتم سکگیزینجی درس

از همه مهربان تر هامیدان داها سئویملی

یک روز از مادرم پرسیدم: «دعا یعنی چه؟»
بیر گون آنامدان سوروشدوم: «دعا نه دئمک دیر؟»
مادرم گفت: «دعا یعنی حرف زدن با خدا.
آنام دئی: «دعا تانری ایله دانیشماق دئمک دیر.
در موقع دعا با خدا سخن می گوئیم و از او یاری می خواهیم.»
دعا ائیله یه نده تانری ایله دانیشیب، اوندان یاردیم ایسته بیریک.»
وقتی فهمیدم دعا یعنی چه، تصمیم گرفتم من هم دعا کنم.
دعانین آنلامین بیلینجه من ده دعا ائیله مک ایسته دیم.
چون خیلی کارها هست که باید از خدا بخواهم در انجام دادن آنها مرا یاری کند.
چون چوخ ایش لری گؤرمک ده تانریدان یاردیم ایسته مه لییم.
من دعا می کنم که پدر و مادرم همیشه سالم باشند.
من آتا- آنامین ساغ اولماسی اوچون همیشه دعا ائیله بیرم.
دعا می کنم پدر بزرگ ها و مادر بزرگ های مهربان پیش ما باشند.
دعا ائیله بیرم سئویملی بابالار، ننه لر یانیمیزدا اولسون.
چون بازی کردن و حرف زدن با آنها را خیلی دوست دارم.
چون اونلار لا اویناییب، دانیشماقی چوخ سئویرم.

روزی از مادرم پرسیدم: «چرا همه پدربزرگ و مادربزرگ‌ها را دوست دارند.»

بیرگون آنامدان سوروشدوم: «نه‌دن هامی بابالارلا ننه‌لری سئویر؟»

مادرم گفت: «چون آن‌ها مهربان هستند، همه را دوست دارند و به همه محبت می‌کنند.»

آنام دئدی: «چون اونلار چوخ سئویملی دیرلر، هامی نی سئویرلر، هامییا سئوگی گؤستریرلر.»

خدا کسانی را که به دیگران محبت و مهربانی کنند، دوست دارد.

آیری لارین سئوه‌نی، تانری دا سئور.

خدا‌یا، تو از همه مهربان‌تر هستی.

تانریم، سن هامی دان داه‌ا سئویملی سن.

من می‌دانم که تو انسان‌های مهربان را دوست داری.

من بیلیرم سن مهربان انسان لاری سئورسن.

پس همیشه سعی می‌کنم با هم‌کلاسی‌هایم و حتی بچه‌های کوچک‌تر از خودم مهربان باشم تا تو مرا بیشتر دوست بداری!

بونا گؤره چالیشیرام سن منی داه‌ا چوخ سئومک اوچون اوخول داشلاریم لا حتی اؤزومدن کیچیک اوشاق لارلا مهربان اولام.

مثل یک رنگین کمان

گوئی قورشاغینا تای

شاپرک آمد کنار پنجره

روی شیشه، مثل برگی دیده شد

دست بردم تا بگیرم، او پرید

برگی انگار از درختی چیده شد

شاپرک باز آمد و آنجا نشست

بال رنگارنگ خود را باز کرد

آفتاب مهربان چون مادری

بالهای نازکش را ناز کرد

پشت شیشه آفتاب مهربان

می درخشید از میان آسمان

دیده می شد بالهای شاپرک

روی شیشه مثل یک رنگین کمان

پنجره یه قوندو گوژل کپنک

شوشه اوسته یاپراق کیمی گوژوندو

توتماق اوچون ال اوزالتدیم، او اوچدو

سانکی یاپراق بیر آغاجدان دریلدی

یئنه گلدی قوندو اورا کپنک

اؤز رنگ به رنگ قانادلارین او آچدی

آنا کیمی او سئویملی گونشیم

اونون اینجه قانادلارین ناز ائتدی

پنجره دن او سئویملی گونشیم

پارلایردی اورتاسیندا گوئی لرین

گوژونوردو کپنه یین قانادی

شوشه اوسته گوئی قورشاغی سایاغی

جعفر ابراهیمی «شاهد»

همکاری امک داشلیق

حضرت محمد(ص) و یارانش از شهری به شهری می رفتند.
محمد(ص) حضرت لری ایله یولداش لاری شهر دن شهره گئدیر دیلر.
در راه خسته شدند.

یولدا یورولدولار.

ایستادند تا کمی استراحت کنند و غذایی بخورند.
آزجا دینجلیب، یئمک اوچون دایاندیلار.
یکی از یاران گفت: «من حاضرم که غذا درست کنم»
یولداش لارین بیرى دئدی: «من یئمک دوزلتمه یه حاضرم».

دیگری گفت: «من هم آب می آورم»
آبری سی دئدی: «من ده سو گتیررم»
به این ترتیب، هر یک از یاران، انجام کاری را پذیرفتند.
بئله لیکله یولداش لاردان هر بیرى، بیر ایشى گورمه یی قبول ائيله دیلر.

حضرت محمد(ص) فرمود: «من هم هیزم جمع می کنم و می آورم»
محمد(ص) حضرت لری بویوردو: «من ده اودون ییغیب، گتیره رم»
همراهان گفتند: «شما استراحت کنید»
یولداش لار دئدیله ر: «سیز دینجلین».

ولی حضرت محمد(ص) نپذیرفت و گفت: «من هم مثل یکی از شما هستم، در سفر همه باید همکاری کنیم».

آنجا که حضرت لری قبول ائتمه ییب، دئدی: «من ده سیزین
بیرینیز کیمی بهم، سفرده هامی امک داشلیق ائتمه لی یک».

به نظر شما، چرا پیامبر(ص) پیشنهاد دوستانش را نپذیرفت؟
سیزین باخیش ینیز دا نه دن پیغمبر(ص) یولداش لارینین تکلیفین قبول
ائتمه دی؟

زیارت

زیارت

زینب داخل حرم، ایستاده بود.

زینب حرم ایچینده دایانمیشدیر.

چلچراغ‌های بزرگ، همه جا را نور باران کرده بودند.

بویوک شارلار هر یئری ایشیق لاندیرمیشدیرلار.

بوی گلاب می آمد. همه، دعا می خواندند.

گولاب اییی گلیردی. هامی دعا اوخووردولار.

زینب هم داشت زیر لب، دعا می کرد که مادرش با مهربانی دست بر شانه اش گذاشت و گفت:

زینب ده آستاجا دعا ائیله یهنده آناسی مهربانلیق ایله الین چیینینه
قویوب دئدی:

«قبول باشد! بیا برویم و کبوترهای حرم را تماشا کنیم،»

«قبول اولسون! گل گئدک حرم گویرچین لرینه باخاق.»

آن وقت دست او را گرفت و آن دو با هم از میان جمعیت بیرون رفتند.

اوندا اونون الیندن یاپیشیب، ایکی سی بیرلیکده بیغینجاق ایچیندن
چیخیلار.

زینب ده‌ها کبوتر را دید که گوشه‌ای جمع شده بودند و دانه می چیدند.

زینب، بیر بوجاغا بیغیشیب، دن یئیهن اونلار جا گویرچینی گوردو.

او از زیر چادرش، مقداری گندم بیرون آورد و گفت:

او چادیراسنین آلتیندان بیر آز بوغدا چیخاردیب، دئدی:

«مادر، دوست دارم هر وقت به مشهد می‌آیم، به کبوترهای امام رضا (ع) دانه بدهم.
«آنا، سئویرم مشهده گلنده امام رضانین(ع) گویرچین لرینه دن وئرم.

این گندم‌ها را مادر بزرگ برایم خریده است.»

بو بوغدا لاری ننه م منه آلیب دیر.»

بعد دانه‌ها را به آرامی بر زمین پاشید.

سونرا آستاجا دن لری یئره سپدی.

کبوترها دسته دسته به زینب نزدیک شدند.

گویرچین لر جووگا- جووگا زینبه یاخین لاشدیلار.

زینب می‌خواست از خوش‌حالی بال دریاورد.

زینب سئوینجیندن اوچماق ایسته بیردی.

چیزی نگذشت که صدای اذان از گل‌دسته‌ها بلند شد.

او قدر کئچمه‌دی اذان سسی گول‌دسته‌لردن او جال‌دی.

مادر گفت: «زینب جان، اذان مغرب را گفتند.

آنا دئدی: «زینب جان، آخشام اذانی وئریلدی.

بهتر است به وضوخانه برویم، وضو بگیریم و نمازمان را اول وقت بخوانیم.»

یاخشی دیر دست‌نماز خانایا گئدیب، دست‌نماز آلیب، ایلک چاغدا نمازیمیزی

قیلاق.»

زینب نماز خواندن در حرم امام رضا (ع) را هرگز فراموش نمی‌کند.

زینب امام رضانین(ع) حرمینده نماز قیلماغی هیچ وقت اونوتماز.

کی بود؟ کی بود؟
کیم ایدی؟ کیم ایدی؟

ننه گلی در خانه نبود.

گولو ننه ائوده دئییل ایدی.

سوگلی که تنها مانده بود، اطرافش را نگاه کرد.

سئوگیلی تک قالدیغینا گؤره هنده ورینه باخدی.

کم کم حوصله اش سررفت.

بالا- بالا حوصله سی قاجدی.

بعد فکری کرد و با خود گفت:

سونرا دوشونوب، اؤزویله دئدی:

«خوب است اتاق را برای ننه جانم، ننه ی مهربانم، تمیز کنم تا وقتی برمی گردد خوش حال شود.»

«یاخشی دیر اوتاغی جان ننه م اوچون، سئویملی ننه م اوچون تمیز له یه م،

قاییداندا سئوینسین.»

آن وقت شروع به کار کرد.

او آندا ایشه باشلادی.

اینجا را جارو کشید، آنجا را جارو کشید.

بورانی سوپوردو، اورانی سوپوردو.

بعد هم رفت تا طاقچه را دستمال بکشد تا ناگهان دستش به کاسه ی چینی خاله نگین خورد.

سونرا دا گئتدی تاقچانی سیلسین. بیردن الی نگین خالانین چینی

کاساسینا دیدی.

کاسه افتاد و شکست.

کاسا دوشوب، سیندی.

سوگلی به تکه های کاسه نگاه کرد و خیلی غصه خورد.

سئوگیلی کاسانین تیکه لرینه باخیب چوخ غصه لندی.

خاله نگیں دیروز این کاسه را پر از آش کرده و برایش فرستاده بود.

نگین خالا دونن بو کاسانی آش ایله دولدوروب، اونون اوچون یوللامیشدیر.

به قول مادر، کاسه امانت بود.

آنانین دئدییی کیمی کاسا امانت ایدی.

سوگلی تندتند تگه‌های کاسه را جمع کرد و یک گوشه پنهان کرد تا وقتی مادر می‌آید، آن‌ها را نبیند و با او دعوا نکند.

سئوگیلی تئز- تئز کاسا تیکه‌لرین ییغیب، بیر بوجاقدا گیزلتدی، آناسی گلنده اونلاری گؤروب، اونو دئیینمه‌سین.

در این فکر بود که ننه‌گلی از راه رسید.

بونو دوشونمکده گولوننه یولدان یئتیشدی.

سوگلی سلام کرد.

سئوگیلی سلام وئردی.

بعد هم دوید و بالای پله نشست تا ننه جانش او را نبیند.

سونرا دا قاچیب پیلله باشیندا اوتوردو، جان ننه‌سی اونو گؤرمه‌سین.

می‌ترسید اگر او را نگاه کند همه چیز را بفهمد.

قورخوردو اونا باخسا هر نه‌یی آنلا سین.

در این وقت صدایی شنید.

او آندا بیر سس ائشیتدی.

سرش را بالا گرفت و روی دیوار، خروس خاله نگیں را دید.

باشین قووزاییب، دووار اوسته نگیں خالانین خوروزون گؤردو.

خروس هم سوگلی را دید و فهمید که برای او اتّفاقی افتاده است.

خوروز دا سئوگیلینی گؤروب بیلدی اونون باشینا بیر ایش گلیب‌دیر.

پس بالش را به هم زد، نوکش را باز کرد و گفت:

سونرا قاناد چالیب، دیمدییین آچیب، دئدی:

«سوگلی، لپت گلی، قوقولی قوقو، قوقولی قوقو! خنده‌ی رو لبت کو؟»
«گول‌یاناقلی، سئوگیلی، قوققولوقو، قوققولوقو! دوداغیندا کی گولوش هانی؟»

سوگلی، خروس را دید ولی چیزی نگفت.
سئوگیلی، خوروزو گوردو، آنجاق بیر زاد دئمه‌دی.

آهی کشید و سرش را پایین انداخت.
بیر آه چکیب، باشین آشاغی سالدی.

خروس هم ناراحت شد و همان بالا روی دیوار نشست.
خوروز دا اینجیییب، اوسته، دووار باشیندا اوتوردو.

نه بال زد و نه قوقولی قوقو کرد.
نه قاناد چالدی، نه قوققولوقو ائیله‌دی.

کلاغی که داشت توی آسمان پرواز می‌کرد، خروس را روی دیوار دید.
گوئی‌ده اوچان قارقا، خوروزو دووار اوسته گوردو.

پایین پرید. روی درخت نشست و گفت:
آشاغی اوچوب، آغاچ اوسته قونوب، دئدی:

«تاجت‌چین چین، بالت‌رنگین، نوکت را بستی؟ چرا اینجا نشستی؟»
«تاجی‌چینلی، قانادی‌رنگلی، نه‌دن دیمدییین یومدون؟ نه‌دن بورادا اوتوردون؟»

خروس به سوگلی اشاره کرد.
خوروز سئوگیلینی گوستریدی.

کلاغ به سوگلی نگاه کرد.
قارقا سئوگیلی‌یه باخدی.

بعد صدایش را بلند کرد و گفت:
سونرا سسین اوجالیدیب، دئدی:

«سوگلی، لپت گلی، قاروقاروقار، چرا نشستی غصه‌دار؟»
«سئوگیلی، گول‌یاناقلی، قار، قار، قار، نه‌دن غصه‌لی اوتوردون؟»

سوگلی به کلاغ نگاه کرد ولی چیزی نگفت.
سئوگیلی قارقایا باخدی، آنجاق بیرزاد دئمه‌دی.

دوباره آهی کشید و سرش را پایین انداخت.
یئنه ده بیر آه چکیب، باشین آشاغی سالدی.

کلاغ هم مثل خروس ناراحت شد.
قارقا دا خوروزا تای اینجیدی.

همان‌جا روی درخت نشست.
ائله اورادا آغاچ اوسته قوندو.

نه بال زد و نه قارقار کرد.
نه قاناد چالدی، نه قار – قار ائیله‌دی.

گنجشکی پرید و پرید. به خانه‌ی ننه‌گلی رسید.
بیر سئرچه اوچدو، اوچدو، گولوننه‌نین ائوینه چاتدی.

دورحیاط چرخید ولی دانه‌ای ندید.
حیاطین دوره‌سینده فیرلاندی، آنجاق دن گورمه‌دی.

روی درخت پرید. کلاغ را دید.
آغاچ اوسته اوچدو. قارقانی گوردو.

کنارش نشست و گفت:
یانینا قونوب، دئدی:

«ای بال‌سیاه قارقاری، امروز چرا غصه داری؟»
«ای قارا قاناد قار – قار ائدن، بوگون نه‌دن غصه‌لی سن؟»

کلاغ به سوگلی اشاره کرد.
قارقا سئوگیلینی گؤستردی.

گنجشک به سوگلی نگاه کرد و گفت:
سئرچه سئوگیلی‌یه باخیب دئدی:

«سوگلی، لپت گلی، جیک و جیک و جیک! برایم بکن خنده‌ای کوچیک.»

«آی سئوگیلی، گول یاناقلی، جوک، جوک، جوک! منیم اوچون بیر بالاجا گول.»

سوگلی به گنجشک نگاه کرد.

سئوگیلی سئرچه یه باخدی.

باز هم خواست آه بکشد و سرش را پایین بیندازد که کلاغ و خروس و گنجشک با هم گفتند:

یئنه ده آه چکیب، باشین آشاغی سالماق ایسته یه نده قارقا، خوروز،

سئرچه بیرلیکده دئدیله:

«سوگلی حرف بزن، شاید ما بتوانیم کاری کنیم که تو این قدر غصه نخوری.»

«سئوگیلی دانیش، بلکه بیر ایش گوره بیلدیک، سن بو قدر غصه

چکمه یه سن.»

سوگلی سرش را بالا گرفت و گفت: «راست می گویند؟!»

سئوگیلی باشین قووزاییب، دئدی: «دوز دئییر سینیز؟!»

همه گفتند: «بله»

هامی دئدی: «هه»

سوگلی گفت: «آدمم طاقچه را دستمال بکشم، کاسه‌ی خاله نگین که روی طاقچه بود، افتاد و شکست.

سئوگیلی دئدی: «گلدیم تاقچانی سیله‌م، نگین خالانین تاقچاداکي

کاساسی دوشوب، سیندی.

نه یک تگه، نه دو تگه، صد تگه شد.

بیر تیکه یوخ، ایکی تیکه یوخ، یوز تیکه اولدو.

حالا نمی‌دانم جواب خاله نگین را چه بدهم!»

ایندی بیلمه بیرم نگین خالایا نه جواب وئیریم!»

گنجشک فکری کرد و بعد با خوش حالی گفت:

سئرچه دوشونوب، سونرا سئوینچله دئدی:

به خاله نگین بگو پنجره باز بود، گنجشک پرید، به اتاق آمد.

نگین خالایا دی پنجره آچیق ایدی، سئرچه اوچدو، اوتاغا گلدی.

این طرف پرید، آن طرف پرید.

بویانا اوچدو، اویانا اوچدو.

بعد رفت بالای طاقچه بنشیند تا توی کاسه را ببیند، بالش به کاسه خورد. کاسه افتاد و شکست. »

سونرا کاسانین ایچین گورمک اوچون تاقچایا قوناندا، قانادی کاسایا توخوندو. کاسا دوشوب سیندی.»

سوگلی خندید. یک پله پایین آمد.

سئوگیلی گولوب، بیر پیلله ائندی.

گنجشک را بغل کرد و بوسید.

سئرچه نی قوجاقلایب، اؤپدو.

آمد پایین برود اما ایستاد.

ایسته دی ائنسین، آنجاق دایاندى.

خنده از روی لبش پرید و به گنجشک گفت:

گولوش دوداغیندان قاجیب، سئرچه یه دئدی:

ولی توکه به اتاق نیامدی.

آنجاق سن اوتاغا گلمه ییبسن.

تو که روی طاقچه نشست.

سن تاقچایا قونماییب سان.

تو که کاسه را نشکستی.

سن کاسانی سیندیرماییب سان.

من بودم و من شکستم.

من ایدیم، من سیندیردیم.

سوگلی این را گفت و همان جا نشست.

سئوگیلی بونو دئییب، اورادا اوتوردو.

کلاغ که روی پله ی پایین بود گفت:

قارقا آشاغی پیلله اوستونده اولاراق دئدی:

«بە خالە نڭين بگو کلاغ آمد، پريد و پريد.

«نڭين خالایا دی، قارقا گلدی، اوچدو، اوچدو.

بە طاقچە رسيد.

تاغچایا يئتیشدی.

يک تڭە نان توی کاسە بود.

کاسا ايچينده بير تیکه چۆرک وار ایدی.

نوک زد نان را بردارد که کاسه افتاد و شکست.

ديمدیکله دی چۆره يی گوْتورسون، کاسا دوشوب، سيندی.»

سوگلی باز هم خوش حال شد و خندید.

سئوگیلی يئنه ده سئوينيب، گولدو.

يک پلّه پايين آمد و کلاغ را بوسيد.

بير پيلله ائنيب، قارقانی اوْردو.

میخواست يک پلّه ي دیگر پايين برود که ايستاد و به کلاغ گفت:

يئنه بير پيلله ائنمک ايسته بيردی، دوروب، قارقایا دئدی:

«ولی تو که توی اتاق نپريدی.

«آنجا ق سن او تا قدا اوچماييب سان.

کاسه ی خالە نڭين را ندیدی.

نڭين خالانين کاساسين گۆرمه ييب سن.

توی کاسه نانی نبود.

کاسا ايچينده چۆرک يوخ ایدی.

کاسه را تو نشکستی.

سن کاسانی سيندیرمادين.

من بودم و من شکستم.

من ايديم، من سيندیرديم.

سوگلی این را گفت و همان جا نشست.

سئوگیلی بونو دئییب، اورادا اوتوردو.

خروس خاله نگین که تا حالا ساکت بود، بالش را به هم زد و گفت:

ایندی یه جه سس سیز اولان، نگین خالانین خوروزو قاناد چالیب، دئدی:

سوگلی، به خاله نگین بگو در باز بود.

سئوگیلی، نگین خالایا دئی، قاپی آچیق ایدی.

خروس از لب دیوار پرید.

خوروز دووار باشیندان اوچدو.

دوید و دوید به اتاق رسید.

قاچدی، قاچدی، اوتاغا چاتدی.

کاسه را روی طاقچه دید. بالای طاقچه پرید.

کاسانی تاقچادا گوردو. تاقچا اوسته اوچدو.

ناگهان کاسه افتاد و شکست.

بیردن کاسا دوشوب، سیندی.»

سوگلی به خروس نگاه کرد. خوش حال شد. خندید و پایین پرید.

سئوگیلی خوروزا باخدی. سئویندی، گولدو، آشاغی آتیلدی.

به پله‌ی آخر رسید.

سون پیلله یه چاتدی.

خروس را بغل کرد و بوسید.

خوروزو قوجاقلاییب، اوپدو.

بعد هم به طرف در رفت تا پیش خاله نگین برود و بگوید که خروس کاسه را شکسته است ولی تا به

در رسید، خنده از لبش پرید.

سونرا دا قاپی یا ساری گتتدی، نگین خالانین یانینا گئدیپ، دئسین خوروز

کاسانی سیندیریپ دیر. آنجاق قاپی یا چاتاندا، گولوش دوداغیندان قاچدی.

ایستاد و گفت: «تاج تو چین چین، بال تو رنگین، تو که به اتاق نیامدی، کاسه‌ی خاله نگین را ندیدی و آن را نشکستی.

دایانیب، دئدی: «آی تاجی چینلی، قانادی رنگلی، سن اوتاغا گلمه ییبسن، نگین خالانین کاساسین گورمه ییبسن، اونو سیندیرما ییبسان.

من بودم و من شکستم.

من ایدیم. من سیندیردیم.

نه این را می گویم، نه آن را.

نه بونو دئیهرم، نه اونو.

گنجشک و کلاغ و خروس گفتند: «پس چه می گویی؟»

سئرجه، قارقا، خوروز دئدیلر: «ئلده نه دئیهرسن؟»

سوگلی گفت: «می گویم خاله نگین جان! خاله‌ی مهربان! اتاق را جارو می کردم.

سئوگیلی دئدی: «دئیهرم: نگین خالاجان! سئویملی خالا! اوتاغی سوپوروردوم.

خواستم طاقچه را دستمال بکشم که دستم به کاسه‌ی شما خورد.

تاقچانی سیلمک ایسته یهنده الیم سیزین کاسایا دیدی.

کاسه‌ی شما غلتید، افتاد و شکست.

سیزین کاسا دیغیرلانیب، دوشوب، سیندی.

ننه گلی که همه چیز را دیده و شنیده بود، از اتاق بیرون آمد.

هر نه بی گوروب، ائشیدن گولو ننه اوتاقدان چیخدی.

سوگلی را صدا زد.

سئوگیلینی سسله دی.

سوگلی دوید. از پله‌ها بالا رفت.

سئوگیلی قاچدی. پیلله لردن اوسته چیخدی.

توی دست ننه گلی دوتا شاخه‌ی گل بود.

گولوننه نین الینده ایکی شاخه گول وار ایدی.

یکی را به سوگلی داد و گفت:

بیرین سئوگیلی یه وئریب، دئدی:

«این برای دخترم سوگلی که دوست دارد راست بگوید.

»بو دوز دانیشماغی سئون سئوگیلی قیزیم اوچون.

این هم برای خاله نگین که سوگلی خانم برایش ببرد و از او معذرت خواهی کند،

بو دا نگین خالا اوچون. سئوگیلی خانیم اونا آپاریب، اوندان عذر

ایسته سین.»

سوگلی خندید.

سئوگیلی گولدو.

با شاخه‌ی گل از پله‌ها پایین آمد تا به خانه‌ی خاله‌نگین برود و همه چیز را بگوید.

گول بوداغی ایله پیلله‌لردن ائندی، نگین خالانین ائوینه گئدیب، هر زادی

دئسین.

گنجشک بالای سرش پرید و گفت: «جیک و جیک و جیک، آفرین!»

سئرچه باشی اوسته اوچوب، دئدی: «جوک، جوک، جوک، چوخ یاشا!»

کلاغ هم پرید و گفت: «قاروقاروقار، صد آفرین!»

قارقا دا اوچوب دئدی: «قار، قار، قار، یوز یاشا!»

خروس هم پر زد و نشست بالای دیوار و گفت:

خوروز دا اوچوب، دووار باشینا قونوب، دئدی:

«قوقولی قوقو! هزار آفرین به دختر خوب و نازنین»

«قوقولوقو! یاخشی قیزیم، نازلی قیزیم، مین یاشا.»

فصل پنجم. هنر و ادب
بئشینجی فصل. هونرله ادب

درس دهم
اونونجو درس

هنرمند
هونرچی

دیشب سرگرم نقاشی کردن بودم که پدرم گفت:
دوئن گئجه نقاش لیق ایله دوموک اولاندا آتام دئدی:

«من دوست دارم فرزندم هنرمند باشد. یک هنرمند خوب»

«من سئویرم بالام هونرچی اولسون. بیر یاخشی هونرچی.»

من با خوش حالی گفتم: «پس من برای اینکه هنرمند باشم، سعی می‌کنم نقاشی کردن را خیلی خوب یاد بگیرم.»

من سئوینج‌له دئدیم: «بونا گؤره هونرچی اولماق اوچون نقاشلیغی چوخ
یاخشی اویرنمه‌یه چالیشیرام.»

پدرم گفت: «دخترم، هر کاری که با دقت و فکر انجام گیرد، هنر است،

آتام دئدی: «قیزیم، اینجه‌لیکله، دوشونجه ایله گؤرولن هر ایش هونردیر،

مثلاً تو اگر بتوانی سفالگر بشوی و با گل چیزهای زیبا بسازی، هنرمندی.

اؤرنک اوچون ساخسی چی اولوب، پالچیق ایله گؤزل زادلار قاییرسان،
هونرچی سن.

قالی بافی هم هنر است.

قالی توخوماق دا هونردیر.

عکاسی هم هنر است.

عکاس لبق دا هونر دیر.

پس برای اینکه بتوانی یک عکس خوب بگیری، باید هنرمند باشی»

بونا گوره بیر یاخشی عکس سالا بیلیمک اوچون، هونرچی اولمالیسان.»

فرزندم، هنرمند باید خوب فکر کند.

منیم بالام، هونرچی یاخشی جا دوشونمه لی دیر.

با دقت به همه چیز نگاه کند و صبر و حوصله داشته باشد تا در کارهایش موفق شود.

**ایش لرینده اوغور قازانماق اوچون اینجه لیک له هر زادا باخیب، دوزومو-
حوصله سی اولمالی دیر.**

من هنرمندم

من هونرچی يه م

بلدم شعر بگويم، بلدم قصه بخوانم

باشاريرام، شعر اوخويام سنه ناغيل من دئيه م

بلدم خستگيات را به سلامی بتکانم

باشاريرام، يورغون لوغون، سلام ايله چيخاردام

بلدم لانه بسازم، بيرم پيش كبوتر

باشاريرام يووا تيكيم گويرچينه آپارام

بلدم شاخه گلي را بدهم هديه به مادر

باشاريرام گول بوداغين اؤز آناما من سونام

بلدم پاک و مرتب، بزمن شانه به مويم

باشاريرام من ياخشی جا ساچ لاريمي دارايام

بلدم آينه باشم، بلدم راست بگويم

باشاريرام گوزگو اولام سؤزون دوزون سؤيله يه م

بلدم روی لب تو، گل لبخند بكارم

باشاريرام دوداغيندا گولوش گولون من اكم

بلدم مردم دنيا، همه را دوست بدارم

باشاريرام بوتون دنيا ائللرينی من سئوم

افشين علا

کودک زیرک زیرنگ اوشاق

یکی از دانشمندان می گوید:

بیلیجی لردن بیرى دئییر:

روزی در اتاق خود مشغول کتاب خواندن بودم.

بیر گون اؤز اوتاغیمدا کتاب اوخوماغا باشیم قاریشمیشدیر.

شنیدم در می زنند.

ائشیتدیم قاپی دؤیورلر.

رفتم و در را باز کردم.

گئدیب قاپی نی آچدیم.

بچه ی همسایه بود که آتش می خواست.

قونشو اوشاغی ایدی، اود ایسته ییردی.

آتشدان را به او نشان دادم و گفتم:

اودلوغو اونا گوستریب دئدیم:

«این آتش، اما چگونه می بری؟ تو که ظرفی نداری؟»

«بودا اود، آنجاق نجه آپاراجاق سان؟ سنین قابین یوخدور؟»

اندکی صبر کن تا ظرفی بیاورم،

بیر آز دایان بیر قاب گتیریم،

آن کودک با احترام گفت:

او اوشاق حرمت ایله دئدی:

«راضی به زحمت شما نیستم»

«سیزین اینجیمه یینیزی ایسته مه ییرم.»

نزدیک آتشدان رفت.

اودلوگون یاخین لیغینا گئتدی.

ابتدا کمی خاکستر سرد برداشت و سپس مقداری آتش روی خاکستر گذاشت آنگاه رو به من کرد و گفت:

قابقا بیر آز سویوق کول گوْتوروب، سونرا کول اوستونه بیر آز کؤز قویوب، سونرا اوزون منه توتوب، دئدی:

«این طور» و بالبی خندان خداحافظی کرد و رفت.

«بئله!» او، گولر دوداق لا منه هله لیک دئییب، گئتدی.

من به هوش آن کودک آفرین گفتم.

من او اوشاغین دوشونجه سینه یاشا دئدیم.

چرا دانشمند به هوش کودک آفرین گفت؟

نه دن بیلیجی، اوشاغین دوشونجه سینه یاشا دئدی؟

درس دوازدهم اون ایکنجی درس

فردوسی فردوسی

سال گذشته با پدر، مادر و خواهرم به زیارت امام رضا (ع) رفته بودیم.
کئچن ایل آتا، آنا، باجیم لا امام رضانین (ع) زیارتینه گئتمیشدیک.
پدرم گفت: «در نزدیکی مشهد، شهر قدیمی توس، آرامگاه فردوسی، شاعر بزرگ ایران، قرار دارد.
آتام دئدی: «مشهدین یاخین لیغیندا، اسکی توس شهرینده، ایرانین
بؤیوک شاعری، فردوسی نین قبری یئرلشمیشدیر.

خوب است برویم و آنجا را هم ببینیم،
یاخشی دیر گئدک اورانی دا گؤرک.»

چند روز بعد به توس رفتیم.
نئچه گون سونرا توسا گئتدیک.

فاصله‌ی مشهد تا شهر توس زیاد نبود.
مشهد ایله توس شهرینین آراسی چوخ دئییل ایدی.
وقتی به آرامگاه فردوسی رسیدیم، جمعیت زیادی را در آنجا دیدیم.
فردوسی نین قبرینه یئتیشنده اورادا بؤیوک ییغینجاق گؤردوک.
یک نفر راهنما برای ما صحبت کرد.

بیر یول گؤسترن بیزیم اوچون دانیشدی.
او می گفت: «فردوسی، سی سال زحمت کشید تا شاهنامه را نوشت.
او دئییردی: «فردوسی، اوتوز ایل امک چکیب، شاهنامه‌نی یازدی.

شاهنامه کتاب با ارزشی است که در آن داستانهای زیادی درباره‌ی ایران و پهلوانان آن می‌خوانیم.
شاهنامه بیر ده‌یه‌رلی کتاب دیر. اوندا ایران ایله اونون قوچاق لارینا گۆره
چوخلو ناغیل لار اوخویوروق.

رستم، بزرگ‌ترین پهلوان داستان‌های شاهنامه است.

رستم، شاهنامه ناغیل لارینین ان بؤیوک قوچاغی دیر.

فردوسی این داستان‌ها را جمع کرد و اثری بسیار عظیم به شعر پدید آورد تا زبان فارسی را که ما
امروز با آن حرف می‌زنیم، زنده نگه‌دارد.

فردوسی بو ناغیل لاری ییغیب، چوخ بؤیوک شعر اثری یاراتماقلا
ایسته‌دی بو گون اونون لا دانیشدیغیمیز فارس دیلین دیری ساخلا سین.»

راهنما شعرهایی از شاهنامه خواند و با ما خداحافظی کرد.

یول گؤسترن شاهنامه‌دن شعرلر اوخویوب، بیزه هله‌لیک دئدی.

هنگام برگشتن از توس، پدرم قول داد بعضی از داستان‌های شاهنامه را برایم تعریف کند.

توس‌دان قاییداندا، آتام سؤز وئردی شاهنامه ناغیل لاریندان بعضی سین
منه دئسین.

یک کلاغ، چهل کلاغ بیر قارقا، قیرخ قارقا

یکی بود، یکی نبود، غیر از خدا هیچ کس نبود.

بیری وار ایدی، بیری یوخ ایدی، تانری دان سونرا کیمسه یوخ ایدی.

جوجه کلاغی بود که پرواز را خوب یاد نگرفته بود.

هله اوچماغی یاخشی جا اویرنمه میش بیر قارقا بالاسی وارایدی.

یک روز مادرش، یعنی ننه کلاغ، می خواست به دنبال غذا برود.

بیر گون آناسی، قارقا ننه، یئمک دالیسیجا گئتمک ایسته بیردی.

قبل از رفتن به او گفت: «از لانه بیرون نیا تا من برگردم!»

گئتمک دن قاباق اونا دئدی: «من گلینجه یووادان ائشییه چیخما!»

جوجه کلاغ حرف مادرش را گوش نکرد.

قارقا بالاسی آناسی نین سؤزونه قولاق آسمادی.

وقتی او رفت، جستی زد و از لانه، به روی شاخه‌ی درخت پرید.

او گئدن کیمی، یووادان آتیلیب، آغاجین بیر بوداغی نین اوستونه اوچدو.

بعد، از شاخه‌ی درخت، به روی زمین پرید.

سونرا آغاج بوداغیندان یئره اوچدو.

سپس دوباره جستی زد و روی درخت نشست.

سونرا یئنه ده آتیلیب، آغاج اوسته قوندو.

وقتی دید جستی و خیز کردن را بلد است، خیلی خوشحال شد.

آتیلیب - دوشمه‌یی باشارماغین بیلن کیمی، چوخ سئویندی.

خیال کرد که پرواز کردن هم به همین راحتی است.

بئله بیلدی اوچماق دا بو راحت لیق دادیر.

بال‌هایش را باز کرد و خواست از روی درخت به پرواز درآید.

قانادلارین آچیب، آغاج اوستوندن اوچماق ایسته‌دی.

اما چند بال که زد، دیگر نتوانست پرواز کند و با سر، توی بوته‌های خار افتاد.

آنجا نئچه قاناد چالاندان سونرا، داها اوچا بیلمه‌ییب، باشی اوسته
تیکان کوللارینین ایچینه دوشدو.

آن وقت هر کاری کرد، نتوانست از توی خارها بیرون بیاید.

اوندا هر ایش گوردو، تیکانلارین ایچیندن ائشیه چیخانمادی.

اتفاقاً کلاغی از آنجا می‌گذشت.

بیردن بیر قارقا اورادان کئچیردی.

چشمش که به جوجه کلاغ افتاد، با خودش گفت:

گوزو قارقا بالاسینا دوشن کیمی، اوزویله دئدی:

«چه کنم؟ چه نکنم؟ بروم بقیه را خبر کنم!»

«نه ائدیم، نه ائتمه‌ییم، گئدیم آیری لارینا بیلدیریم!»

بعد، بال زد و رفت به کلاغ دومی و سومی و چهارمی و پنجمی رسید و گفت: «چه نشسته‌اید که جوجه‌ی
ننه کلاغ توی خارها افتاده!»

سونرا قاناد چالیب، گئدیب، ایکینجی، اوچونجو، دوردونجو، بئشینجی
قارقایا یئتیشیب، دئدی: «نه اوتوروبسونوز، قارقا ننه‌نین بالاسی تیکانلار
ایچینه دوشوب!»

کلاغ پنجمی بال زد و رفت به کلاغ ششمی و هفتمی و... دهمی رسید و گفت: «چه نشسته‌اید که
جوجه‌ی ننه کلاغ، توی خارها افتاده و زبانه لال، حتماً نوکش هم شکسته!»

بئشینجی قارقا قاناد چالیب، گئدیب، آلتینجی، یئتدینجی... اونونجو
قارقایا یئتیشیب، دئدی: «نه اوتوروبسونوز، قارقا ننه‌نین بالاسی تیکانلار
ایچینه دوشوب، دیلیمی دیشله‌ییم، سوزوسوز دیمدی‌یی ده سینیب!»

کلاغ دهمی اشکش در آمد.

اونونجو قارقانین گوزو دولدو.

پر زد و رفت به کلاغ یازدهمی و دوازدهمی و بیستمی رسید و گفت: «چه نشسته‌اید که جوجه‌ی ننه کلاغ، توی خاها افتاده و نوکش شکسته و زبانم لال، حتماً بالش هم شکسته!»

قاناد چالیب، گندیب، اون بیرینجی، اون ایکینجی... ایرمینجی قارقایا یئتیشیب، دئدی: «نه اوتوروبسونوز، قارقاننه‌نین بالاسی تیکان لار ایچینه دوشوب، دیمدیسی سینیب، دیلیمی دیشله‌ییم، سؤزسوز قانادی دا سینیب!»

کلاغ بیستمی دوبالش را توی سر خودش زد و پرکشید.

ایرمینجی قارقا یکی قانادین اؤز باشینا چالیب، اوچدو.

به کلاغ بیست و یکمی و بیست و دومی و... بیست و نهمی رسید و گفت: «چه نشسته‌اید که جوجه‌ی ننه کلاغ، توی خاها افتاده و نوکش شکسته و بالش شکسته و زبانم لال، حتماً پره‌هایش هم ریخته!»

ایرمی بیرینجی، ایرمی ایکینجی... ایرمی دوققوزونجو قارقایا یئتیشیب دئدی: «نه اوتوروبسونوز، قارقا ننه‌نین بالاسی تیکان لار ایچینه دوشوب، دیمدیسی سینیب، قانادی سینیب، دیلیمی دیشله‌ییم، سؤزسوز یئلک‌لری ده تۆکولوب!»

کلاغ بیست و نهمی قارقاری کرد و پر زد و رفت تا به کلاغ سی‌ام و سی و یکمی، سی و دومی و... چهلمی رسید و گفت: «چه نشسته‌اید که جوجه‌ی ننه کلاغ، توی خاها افتاده و نوکش شکسته و بالش شکسته و پره‌هایش ریخته و زبانم لال، دیگر زنده نیست!»

ایرمی دوققوزونجو قارقا قاریلدا ییب، قاناد چالیب، گندیب اوتوزونجو، اوتوز بیرینجی، اوتوز ایکینجی... قیرخینجی قارقایا یئتیشیب دئدی: «نه اوتوروبسونوز، قارقا ننه‌نین بالاسی تیکان لار ایچینه دوشوب، دیمدیسی سینیب، قانادی سینیب، یئلک‌لری تۆکولوب، دیلیمی دیشله‌ییم، داها دیری دئییل!»

کلاغ چهلمی چنان قارقاری کرد که نگو و نپرس!

قیرخینجی قارقا ائله قاریلدادی، دئمه – دئمه!

پر زد و همه‌ی کلاغ‌ها را جمع کرد و به دنبال خودش راه انداخت تا به لانه‌ی ننه کلاغ برونند و به او سر سلامتی بدهند.

قارقا ننه‌نین یوواسینا گندیب، اونا باش ساغلیغی وئرمک اوچون قاناد چالیب، گندیب، بوتون قارقا‌لاری ییغیب، اؤز دالیسیجا یولا سالدی.

چهل تا كلاغ پر زدند و به سراغ ننه كلاغ رفتند اما هنوز به لانه‌ی او نرسیده بودند كه جوجه كلاغ را دیدند توى خاها گیر كرده بود و ننه كلاغ داشت اور را بیرون می كشید.

قیرخ قارقا قاناد چالیب، قارقا ننه‌نین دالیسیجا گئتدیلر. آنجاق اونون یوواسینا یئتیشمه‌میشدن گوردولر، قارقا بالاسی تیکانلارا ایلیشمیش، قارقا ننه ده اونو چیخارتماق‌دادیر.

كلاغ‌ها قارقار كنان و با تعجب به هم نگاه كردند. كلاغ چهل می گفت: «اینكه جوجه كلاغ است! قارقالار، قاریلدا یارق، هویو خوب بیر - بیرینه باخدی‌لار. قیرخینجی قارقا دئدی: «بو قارقا بالاسی دیر!»

نوکش نشكسته، بالش نشكسته، پره‌ایش نریخته، زنده است و توى خاها گیر كرده! «
دیمدی سینماییب، قانادی سینماییب، یئلک‌لری توكولمه‌ییب، دیری دیر. تیکان‌لارا ایلیشیب‌دیر!»

كلاغ پنجمی گفت: «من خیال كردم نوکش شكسته!»
بئشینجی قارقا دئدی: «من بئله بیلدیم دیمدی سینماییب!»

كلاغ دهمی گفت: «من خیال كردم بالش شكسته!»
اونونجو قارقا دئدی: «من بئله بیلدیم قانادی سینماییب!»

كلاغ بیستمی گفت: «من خیال كردم پره‌ایش ریخته!»
ایرمینجی قارقا دئدی: «من بئله بیلدیم یئلک‌لری توكولوب!»

كلاغ بیست و نهمی گفت: «من خیال كردم از بین رفته!»
ایرمی دوققوزونجو قارقا دئدی: «من بئله بیلدیم آرادان گئدیپ!»

آن وقت هر چهل كلاغ به ننه كلاغ كمك كردند كه جوجه‌اش را از توى خاها بیرون بكشد.
اوندا هر قیرخ قارقا، قارقا ننه‌یه یاردیم ائتدیلر اؤز بالاسین تیکان‌لار ایچیندن ائشییه چكسین.

بعد هم به هم قول دادند درباه‌ی آن چیزی كه آگاهی ندارند حرف نزنند، تا خبها «یک كلاغ، چهل كلاغ نشود»، سونرا دا بیر - بیرلرینه سؤز وئردیلر، سؤزلر «بیرقارقا - قیرخ قارقا» اولماق اوچون بیلمه‌دیكلری زادا گوره دانیشماسینلار.

فصل ششم. ایران من آلتینجی بۆلوم. منیم ایرانیم

درس سیزدهم اون اوچونجو درس

ایران من
منیم ایرانیم

ایران زیبا

گوژل ایران

نام کشور ما ایران است.

بیزیم اۆلکه میزین آدی ایران دیر.

ما، در ایران زندگی می کنیم.

بیز ایران دا یاشاییریق.

ما ایران را دوست داریم

بیز ایرانی سئویریک.

ایران خانه ی بزرگ ماست

ایران بیزیم بۆیوک ائویمیز دیر.

در ایران دیدنی های فراوانی وجود دارد.

ایران دا چوخلو گۆرمه لی لر واردیر.

مثل کوه ها، دشت ها، دریاها، جنگل ها، زیارتگاه ها و بناهای قدیمی.

داغ لار، چۆل لر، دریا لار، مئشه لر، زیارتگاه لار، اسکی تیکینتی لر کیمی.

من به داشتن کشوری با این همه زیبایی افتخار می کنم.

من، بیر بئله گوژل لییی اولان اۆلکه مین اولماسینا اؤیونورم.

مردان و زنان ایرانی، پرتلاش و با ایمان هستند.

ایران لی قادین لار لا کیشی لر چالیشقان، اینانجلی دیرلار.

آنان کشور خود را از حمله‌ی دشمنان حفظ می‌کنند.

اونلار اؤز اؤلکه‌لرین دوشمن‌لرین یوروشوندن قورویارلار.

اکنون بیایید به قسمت‌هایی از ایران سفر کنیم.

ایندی گلین ایرانین نئچه بؤلگه‌سینه سفر ائدک.

اینجا، حرم امام هشتم، حضرت رضا (ع) در شهر مشهد است.

بورا سکگیزینجی امام، حضرت رضائین (ع) مشهد شهرینده کی حرمی دیر.

این قلّه‌ی زیبای دماوند است.

بورا گوؤل دماوند زیروه‌سی دیر.

اینجا آرامگاه حافظ شیرازی است.

بورا شیرازلی حافظین قبری دیر.

اینجا، ارگ بم کرمان است.

بورا کرمان بمی‌نین ارگی دیر.

اینجا آرامگاه فردوسی، شاعر بزرگ ایران، در توس مشهد است.

بورا ایرانین بؤیوک شاعری، فردوسی‌نین مشهدین توسونداکی قبری دیر.

اینجا آرامگاه سعدی شیرازی است.

بورا شیرازلی سعدی‌نین قبری دیر.

اینجا، ماسوله‌ی گیلان است.

بورا گیلانین ماسوله‌سی دیر.

این، تصویری از بیستون کرمانشاه است.

بو کرمانشاهین بیستونوندان بیر گؤرونئودور.

اینجا، برج میلاد تهران است.

بورا، تهرانین میلاد بورجودور.

اینجا، سی‌وسه پل اصفهان است.

بورا، اصفهانین اوتوز اوچ گوؤز کؤرپوسودور.

اینجا، تخت جمشید در نزدیکی شیراز است.

بورا، شیرازین یاخین لیغینداکی تخت جمشیددیر.

ای خانہی ما
بیزیم ائویمیز

خوب و عزیز، ایران زیبا
یاخشی سان عزیز، ای گوؤل ایران

پابنده باشی، ای خانہی ما
بیزیم ائویمیز، سن یاشایاسان

من دوست دارم، با شهرهایت
من سئویرم، شهرلرینله

با کوه و دشت، با نہرهایت
داغین، چؤلونله، هم چایلارینلا

خورشید اسلام، یک بار دیگر
اسلام گونشی، یئنه بیر داها

تابیده از تو، الله اکبر
الله اکبر، ساجیب هریانا

بر کوی و کوچه، بردشتهایت
کؤیه، کوچه یه، هم چؤللرینه

روبیده لاله جانم فدایت
گؤیه ریب لاله، قربان اوژونه

مصطفی رحماندوست

پرچم
بایراق

آفتاب قشنگ صبحگاهی می‌تابید.

سحرین قشنگ گونشی ایشیلدا بیردی.

نسیم آهسته می‌وزید و پرچم زیبای ایران را تکان می‌داد.

سیرین یئل اسیب، ایرانین گؤزل بایراغین ترپدیردی.

پدرم وقتی دید که من هر بار با دقت به پرچم نگاه می‌کنم، پرسید:

آتام، هر دؤنه منیم دقتله بایراغا باخماغیمی گؤرنده سوروشدو:

«امین جان، می‌دانی پرچم برای چیست؟»

«امین جان، بیلیرسن بایراق نه اوچون دور؟»

گفتم: «نه»

دئدیم: «یوخ»

پدرم گفت: «پرچم نشانه‌ی آزادی و سربلندی یک کشور است. هر کشور یک پرچم دارد.»

آتام دئدی: «بایراق، بیر اؤلکه‌نین آزادلیغین، باش اوجالیغین

گؤسترندیر. هر اؤلکه‌نین بیر بایراغی واردیر.»

گفتم: «پدر جان، چرا رنگ پرچم کشورها با هم فرق می‌کند؟»

دئدیم: «آتا جان، نه دن اؤلکه‌لرین بایراق لارینین رنگی بیر - بیریندن

آیری دیر؟»

پدرم جواب داد: «هر کدام از رنگ‌های پرچم نشانه‌ی چیزی است.

آتام جواب وئردی: «بایراق بویاق لارینین هر بیر، بیر زادی گؤستریر.

مثلاً پرچم ایران سه رنگ دارد.

اُورنک اوچون ایران بایراغی نین اوچ بویاغی واردیر.

رنگ سبز نشانه‌ی سرسبزی، رنگ سفید نشانه‌ی صلح و دوستی رنگ سرخ نشانه‌ی دفاع از میهن و آزادی آن است.»

یاشیل بویاق یاشیل لیق گوسترگه‌سی، آغ بویاق باریش ایله یولداش لیق
گوسترگه‌سی، آل بویاق دا یوردو، اونون آزادلیغین قوروماغین
گوسترگه‌سی دیر.»

من دوباره به پرچم نگاه کردم و پرسیدم:

من یئنه ده بایراغا باخیب، سوروشدوم:

«پدر جان نشانه‌ی وسط پرچم چیست؟»

«آتا جان، بایراغین اورتاسینداکی گوسترگه نه دیر؟»

پدرم گفت: «کلمه‌ی الله است که به شکل گل لاله هم دیده می‌شود.

آتام دندی: «لاله شکلینده گُورونن الله سؤزودور.

گل لاله، نشانه‌ی خون شهیدان است.»

لاله گولو، شهیدلر قانی نین گوسترگه‌سی دیر.»

در این هنگام از پدرم خداحافظی کردم و وارد حیاط مدرسه شدم.

او آندا آتامدان آیریلیب، اوخولون حیاطینا گیردیم.

پرچم قشنگ ایران، امروز برایم زیباتر شده بود.

ایرانین قشنگ بایراغی بو گون منیم اوچون گؤزللشمیش دیر.

احساس می‌کردم آن را بیشتر از گذشته دوست دارم و مثل هر ایرانی دیگر، از تماشای آن لذت می‌برم.

دوبوردوم اونو کئچمیشدن آرتیق سئویرم، هر بیر آیری ایرانلی یا تای اونا
باخماقدان داد آلیرام.

با پرستوهای شاد
شن قاراقوش لارلا

آسمان، خوش حال و صاف شاخه‌ها سبز و سفید
گوئی دورودور هم ده شن بوداق لار آغ‌دیر یاشیل

با پرستوهای شاد می‌رسد از راه، عید
شن قاراقوش لار ایله یولدان یئتیشیر بایرام

خانه‌ها را آفتاب می‌زند رنگ نشاط
گونش ائولریمیزه شن‌لیک بویاغی یاخیر

فرش‌ها را مادرم می‌تکاند در حیاط
سیلکه‌له‌بیر حیطده آنام بوتون قالی لاری

دور گلدان را چه خوب رنگ کرده خواهرم
گوئل بویاییب باجیم گولدانین دوره‌سی‌نی

یک گل زیبا و سرخ من برایش می‌برم
گوئل قیرمیزی بیر گول آپاریرام من اونا

ماهی من، توی حوض آب بازی می‌کند
گوئل‌م‌ج‌ده‌کی بالیغیم سولان - سولان اوبیناییر

باد هم با شاخه‌ها تاب بازی می‌کند
یئل ده هر بیر بوداغی گوئر نه کופا میندیریر

محمود پور وهاب

نوروز

یئنی گون

مردم جهان، اولین روز سال جدید خود را جشن می گیرند.

دنیا ائل لری، اؤز یئنی ایل لرینین ایلک گونون شن لیک ائدرلر.

همه ی این جشن ها زیبا هستند.

بو شن لیک لرین هامیسی گؤزل دیر.

در کشور ما روز اول فروردین، نخستین روز سال نو است.

بیزیم اؤلکه ده فروردینین ایلک گونو، یئنی ایلین بیرینجی گونودور.

این روز را نوروز می گویند.

بو گونه نوروز دئیهرلر.

نوروز آغاز فصل سرسبزی و زیبایی های طبیعت است.

نوروز طبیعتین یاشیل لیق، گؤزل لیک لر فصلی نین باشلانیشی دیر.

هزاران سال است ما ایرانیان عید نوروز را جشن می گیریم.

مین ایل لر دیر بیز ایران لی لار نوروز بایرامیندا شن لیک ائدریک.

مردم ما، پیش از نوروز، خانه تکانی می کنند،

بیزیم ائل، بایرامدان قابق ائو تۆکرلر،

در جشن نیکوکاری شرکت می کنند و برای تحویل سال، سفره ی هفت سین می چینند.

یاخشیلیق شن لیینه قاتیلیب، ایل دؤنومو اوچون بایرام سفره سی

دؤشه یهرلر.

تحویل سال، لحظه ای است که سال کهنه به پایان می رسد و سال نو شروع می شود.

ایل دؤنومو، اسکی ایل قور تولان، یئنی ایل باشلانان آندیر.

در این هنگام همه‌ی اعضای خانواده کنار سفره‌ی هفت‌سین می‌نشینند و دعا می‌خوانند و از خداوند می‌خواهند که اخلاق آن‌ها را خوب و خوب‌تر کند.

او آندا بوتون عائله عضولری بایرام سفره‌سی نین باشیندا اوتوروب، دعا ائدیب، تانریدان ایسته‌یه‌رلر اونلارین اخلاقین داها یاخشی ائتسین.

بیشتر مردم میهن ما در سفره هفت‌سین، قرآن، آینه، شمع‌های روشن و هفت چیز که نام آن‌ها با «س» شروع می‌شود می‌گذارند.

یوردوموزون ائلنین چوخو بایرام سفره‌سینده قرآن، گوزگو، یانار شام‌لار، آدلاری «س» ایله باشلانان یئتدی زاد قویارلار.

این هفت چیز سبزه، سرکه، سماق، سمنو، سنجد، سیر و سیب هستند.

بو یئتدی زاد گوئی، سیرکه، سوماق، سمنی، اییده، ساریمساق، آلمادیر.

بعضی نیز در سفره‌ی هفت‌سین، تخم مرغهای رنگ کرده، گل و شیرینی هم می‌گذارند.

بعضی‌لر ده بایرام سفره‌سینه بویانمیش یومورتالار، گول، شیرینی ده قویارلار.

هم چنین ظرف آبی می‌گذارند که ماهی کوچک قرمزی در آن شنا می‌کند.

هابئله ایچینده بالاجا قیرمیزی بالیق اوزون، بیر سو قابی قویارلار.

در نوروز، مردم به دید و بازدید یکدیگر می‌روند.

بایرامدا ائل بیر - بیرینین گؤروشونه گئدر.

بزرگ‌ترها به کوچک‌ترها عیدی می‌دهند

بؤیوک‌لر کیچیک‌لره بایراملیق وئرر.

در این روزها، مردم به جاهای زیارتی، آرامگاه شهیدان و درگذشتگان نیز می‌روند.

بوگون‌لرده ائل، زیارت یئرلرینه، شهیدلرین - اؤلورلرین قبرینه گئدر.

جشن نوروز باعث شادابی ما می‌شود و ما را برای کار و کوشش و ساختن ایرانی آزاد و آباد، آماده‌تر می‌کند.

نوروز شن‌لییی بیزیم سئوینجیمیزه نه‌دن اولوب، ایش اوچون، چالیشما اوچون، داها آزاد، آباد بیر ایران دوزلتمک اوچون بیزی داها دا حاضر لایار.

عمو نوروز نوروز عمی

پیرمرد، بالای تپه، رو به دروازه‌ی شهر ایستاد.

قوجا کیشی دیک باشیندا، شهر قاپی سینا ساری دایاندی.

نفس نفس می‌زد با خودش گفت:

تؤوشه بیردی. اؤزو ایله دئدی:

«من دیگر خیلی پیر شده‌ام!»

«من داها چوخ قوجالمیشام!»

آن وقت کلاه نمدی را دوباره روی سرش گذاشت، شال کمرش را محکم کرد و به طرف شهر روانه شد.

اوندا یئنه ده کئچه بؤرکون باشینا قویوب، قورشاغین برکیدیپ، شهره ساری یولا دوشدو.

بلبل‌ها با دیدنش شروع کردند به آواز خواندن.

اونو گؤرمک‌له بولبول لر اوخوماغا باشلادیلار.

آن‌ها اولین کسانی بودند که از آمدن بهار باخبر می‌شدند.

اونلار، یاز گلیشین بیلن بیرینجی کیمسه‌لر ایدی لر.

عمو نوروز نفس عمیقی کشید، دستی برای بلبل‌ها تکان داد و گفت:

نوروز عمی دریندن نفس چکیپ، بولبول‌لره ال ترپیدیپ، دئدی:

«باشد، باشد، حرفم را پس می‌گیرم!»

«اولسون، اولسون، سؤزومدن قاییدیرام!»

آن قدرها هم پیر نشده‌ام.

بیر او قدر ده قوجالمامیشام.

حالا زود باشید بروید توی شهر و به همه بگویید که بهار آمده است.»

ایندی تئز اولون، شهر ایچینه گئدین، هامییا دئیین یاز گلیب‌دیر.»

عمو نوروز هر سال، روز اول بهار، می‌آمد.

نوروز عمی هر ایل یازین ایلک گونو گلردی.

همه‌ی مردم می‌دانستند که پیرمرد از راه دوری می‌آید.

بوتون ائل بیلیردی قوجا کیشی اوزاق یولدان گلیر.

می‌دانستند که خسته است.

بیلیردیلر یورغون‌دور.

به همین دلیل، صبح خیلی زود بیدار می‌شدند، جلوی خانه‌شان را آب و جارو می‌کردند و با لباس‌های نو، دم در می‌ایستادند.

بونا گوْره سحر تئزدن یوخودان دوروب، ائولرینین قاباغین سیل - سوپور
ائدیب، یئنی پالتارلارلا قاپی آغیزیندا دایاناردیلار.

می‌دانستند عمو نوروز خیلی وقت ندارد، باید به همه سر بزند.

بیلیردیلر نوروز عمی نین چوخ سوره‌سی یوخدور، هامییا باش وورمالیدیر.

اما هر کسی دوست داشت، عمو نوروز، در سال نو، چند لحظه‌ای مهمان خانه‌اش باشد، می‌گفتند:

آنجا هر کیمسه سئویردی نوروز عمی یئنی ایلده نئچه آن ائوینه قوناق
اولسون، دئیهدیلر:

«قدمش خیر و برکت می‌آورد»

«آددیمی آرتیم، قازانچ گتیرر.»

پیرمرد تا جایی که وقت داشت، به مردم سر می‌زد.

قوجا کیشی نین سوره‌سی اولونجا ائله باش ووراردی.

دهنش را با نقل و نبات شیرین می‌کرد و به صاحب خانه عیدی می‌داد و می‌رفت.

آغیزین نوغول - نبات ایله شیرین ائدیب، ائو بییه‌سینه بایراملیق وئریب، گئردی.

ولی برای خوردن صبحانه، خانه‌ی هیچ کس نمی‌ماند.

آنجا سحر یئمه‌یی اوچون کیمسه‌نین ائوینده قالمزدی.

همه می‌دانستند که او برای صبحانه، به خانه‌ی خواهرش می‌رود. به خانه‌ی، ننه‌سرما.

هامی بیلیردی او سحر یئمه‌یی اوچون باجی‌سی ائوینه گئدر. ساختا ننه‌نین ائوینه.

پیرزن، چشم به راهش بود.

قاری، اونی گۆزله بیردی.

تمام سال را منتظر می ماند تا روز اول بهار، برادرش از راه برسد و او را ببیند.

ایلی باشا- باش گۆزله یه ردی یازین ایلک گونو قارداشی یولدان
یئتیشیب، اونی گۆرسون.

باید صبح زود از خواب بیدار می شد و حیاط کوچک خانه اش را آب و جارو می زد و سماورش را روشن می کرد.

سحر تئزدن یوخودان دوروب، ائوینین کیچیک حیاطین سیل- سوپور
ائدیب، ساماوارین یاندرمالی ایدی.

بعد هم در آوردن لباس های نو از توی صندوقچه، حنا بستن به موها و ناخن ها، چیدن سفره ی
هفت سین و آماده کردن آجیل و شیرینی و...

سونرا دا یئنی پالتارلاری صندوقچادان چیخارتماق، ساچلارا، دیرناق لارا
حنا قویماق، بایرام سفره سی دۆشه مک، آجیل ایله شیرینی حاضرلاماق...

این کارها برای او کمی سخت و وقت گیر بود.

بو ایش لر اونون اوچون بیر آز آغیر هابئله وقت توتان ایدی.

اما پیرزن از شوق دیدن برادرش، همه ی این کارها را تندتند انجام می داد.

آنجا قاری، قارداش گۆروشونون سئوینجیندن، بو ایش لرین هامی سین
تئز- تئز گۆروردو.

آن وقت لباس قرمز و پرچینش را می پوشید و آخر از همه، قالیچه اش را پهن می کرد و تکیه می داد به
بالش ها.

او آندا قیرمیزی، چینلی پالتارلارین گئییب، هامی دان سونرا دا
خالچاسین آچیب، بالیش لارا سؤیکه نردی.

پیرزن امسال هم مثل هر سال، صبح زود بیدار شده بود.

قاری بو ایله ده هر ایله تای سحر تئزدن آییلمیشدیر.

نشست و به بالش ها تکیه داد، با خودش گفت: «این بار دیگر نباید بخوابم

اوتوروب، بالیش لارا سؤیکه نیب، اؤزویله دئدی: «بو دۆنه داها یاتمامالیام.

حالا چایی هم دم می‌کنم تا وقتی آمد، جای تازه دم به او بدهم.»

این‌دی چای دا دم‌له یهرم، او گلنده اونا تازا دم چای وئرم.»

هنه سرما همین‌طور که زیر آفتاب ملایم بهار نشسته بود، چشم‌هایش کم‌کم گرم شد و خوابش برد. ساختا ننه یازین ایللیق گونشی آلتیندا اوتورماقدا، بالا- بالا گۆزلی قیزیشیب، یوخویا گئتدی.

طولی نکشید که عمو نوروز از راه رسید.

چوخ چکمه‌دی نوروز عمی یولدان یئتیشدی.

به باغچه‌ی مرتب و گل کاری شده‌ی ننه‌سرما نگاهی انداخت، یک شاخه گل همیشه بهار چید و به طرف او رفت.

ساختا ننه‌نین گول اکیلیمیش، ساهمان باغچاسینا باخیب، بیر بوداق همیشه بهار گولو دریب، اونا ساری گئتدی.

ای خواهر! دوباره خوابت برده!

آی باجی! یئنه ده یوخلاییب‌سان!

پیرمرد دلش نیامد خواهرش را بیدار کند.

قوجا کیشی‌نین اوره‌ییندن گلمه‌دی باجیسین اویاتسین.

آرام، روی نوک پنجه، از پله‌ها بالا رفت و روی قالیچه نشست.

آستاجا، بارماق‌لاری اوسته، پیلله‌لردن اوسته چیخیب، خالچا اوسته اوتوردو.

خودش چای را دم کرد و با نقل و شیرینی خورد.

اؤزو چایی دم‌له ییب، نوغول - شیرینی ایله ایچدی.

بعد از توی سینی میوه، یک پرتقال برداشت، دو قسمت کرد، یک قسمتش را خورد و قسمت دیگرش را برای خواهرش گذاشت.

سونرا میوه تاباغینین ایچیندن بیر پرتقال گۆتوروب، ایکی یئره بۆلدو، بیر بۆلومون یئدی، آیری بۆلومون ده باجی‌سینا ساخلادی.

کمی منتظر نشست، ولی خواهرش که از این همه کار، حسابی خسته شده بود، بیدار نشد که نشد!

بیر آز اوتوروب، گۆزله‌دی. آنجاق باجی‌سی بیر بئله ایشدن دوزگون یورولدوغونا گۆره آیللمادی کی آیللمادی!

عمو نوروز نگاهی به خورشید انداخت.

نوروز عمی گونشه باخدی.

خیلی دیر شده بود.

چوخ گنج اولموشدور.

داشت ظهر می‌شد و او باید می‌رفت تا آمدن بهار را به گوش مردم شهرها و روستاهای دیگر برساند.

گون اورتا اولماقدا ایدی. او دا یازین گلیشین شهرلرده کی‌لرین،
کندلرده کی‌لرین قولاغینا چاتدیرماق اوچون گنتمه‌لی ایدی.

مثل سال‌های گذشته، آرام، گل همیشه بهار را کنار بالش خواهرش گذاشت و آهسته، بیرون رفت.

کئچمیش ایللره تای آستاجا همیشه باهار گولون باجی سینین بالیشی نین
یانینا قویوب یاواشجا ائشییه گئتدی.

پیرزن که بیدار شد، دید قوری، روی سماور است و کسی با استکان، چای خورده و یک شاخه گل
همیشه بهار برای او چیده است.

قاری اویانیب، گوردو، چایدان ساماوار اوسته‌دیر. کیمسه استکان ایلله
چای ایچیب، انون اوچون بیر بوداق همیشه بهار گولو دریب‌دیر.

فهمید امسال هم وقتی خوابش برده، عمو نوروز آمده و رفته است.

آنلادی بو ایل ده یاتاندا، نوروز عمی گلیب، گن‌دیب‌دیر.

خیلی دلش سوخت!

اوره‌یی برک یاندی!

برای دیدن برادرش، باید یک سال دیگر صبر می‌کرد.

قارداشین گورمک اوچون بیر ایل داها دؤزمه‌لی ایدی.

پرواز قطره
دامجی اوچوشو

خورشید، وسط آسمان بود و از بالا به دریای آبی نگاه می کرد، ناگهان آب دریا موجی زد و قطره های آب به اطراف پراکنده شدند.

گونش گو یون اور تاسیندا ایدی. یوخاری دان آبی دریایا باخیردی. بیردن دریانین سویو سپهله نیب، سو دامجی لاری هنده وره سوورولدو.

خورشید قطره ی آبی را دید که خیلی ناراحت است.

گونش اینجیک بیر سو دامجی سین گوردو.

از او پرسید: «چرا این قدر ناراحتی؟»

اوندان سوروشدو: «نه دن بو قدر اینجیکلی سن؟»

قطره گفت: «دلم می خواهد مثل چند روز پیش، به شکل ابر دریایم»

دامجی دئدی: «اوره ییم ایسته بیر نچه گون قاباغا تای بولود گورکمینه دوشم.»

خورشید گفت: «چه شد که به دریا آمدید؟»

گونش دئدی: «نجه اولدو دریایا گلدینیز؟»

او گفت: «ما اول ابر بودیم.»

او دئدی: «بیز قاباقجا بولود ایدیک.»

یک روز داشتیم با دوستانمان بازی می کردیم که ناگهان باد تندی وزید.
بیر گون یولداش لاریمیز لا اوینایاندا، بیردن برک یئل اسدی.

باد، مارا به این طرف و آن طرف برد.
یئل بیزی اویان - بویانا آپاردی.

آنجا هوا خیلی سرد بود.
اورادا هوا چوخ سویوق ایدی.

باران شدید و روی دریا باریدیم.
یاغیش اولوب، دریا اوستونه یاغدیق.

خیلی از دوستانم روی کوه و جنگل و صحرا باریدند.
یولداش لاریمدان چوخو، داغا، مئشه یه، چؤلّه یاغدیلار.

بعضی از آن ها هم، همراه رودها به دریا آمدند.»
اونلارین بعضی سی ده چای لار لا دریا یا گلدیلر.

خورشید گفت: «حالا چرا دلتان می خواهد دوباره به شکل ابر دربیایید؟»
گونش دئدی: «ایندی نه دن اوره یینیز ایسته بیر یئنی دن بولود گؤر کمینه
دوشه سینیز؟»

قطره ی آب گفت: «چون دوست داریم در آسمان به این طرف و آن طرف برویم.
سو دامجی سی دئدی: چون سئویریک گو ی ده اویان - بویانا گئدک.
در آنجا باران بشویم و بر زمین هایی که به آب نیاز دارند بیاریم و گل ها و گیاهان تشنه را سیراب کنیم.»
اورادا یاغیش اولوب، سویا احتیاجی اولان یئرلره یاغیب، گول لری،
گؤیرنتی لری سوو اراق.»

خورشید لیخندی زد و گفت: عزیزم، هیچ ناراحت نباش!
گونش گولومسه ییب، دئدی: منیم ایسته کلیم، هئچ اینجیمه!
من می توانم دوباره شما را به شکل ابر قشنگی دریابورم.
من ائله یه بیلرم یئنی دن سیزی گؤزل بولود گؤر کمینه سالام.»

قطره با خوش حالی فریاد زد: «راست می گویی؟»

دامجی سئوینج له قیشقیردی: «دوز دئییر سن می؟»

خورشید گفت: «بله»

گونش دئدی: «هه!»

بعد گرما و نور خود را روی قطره های آب پاشید.

سونرا اؤز ایستی - ایشیغین سو دامجی لارینین اوستونه ساچدی.

آن ها کم کم گرم شدند، بعد هم آرام آرام بخار شدند و بالا رفتند و به شکل یک تکه ابر کوچک و قشنگ درآمدند.

اونلار بالا - بالا قیزیشیب، یاواش - یاواش بوغلاییب، یوخاری گئدیب، بیر پارچا بالاجا، گؤزل بولود گؤرکمینه دوشدولر.

ابر کوچولو آن قدر بالا رفت که به خورشید نزدیک شد و صورت طلایی و قشنگ خورشید را بوسید.

بالاجا بولود یوخاری قالخیب، گونشه یاخینلاشیب، گونشین گؤزل، قیزیلی اوزونو اؤپدو.

شیر و موش

آسلان ایله سیچان

شیری در زیر درختی خوابیده بود.

بیر آسلان آغاچ آلتیندا یاتمیشدیر.

موشی از راه رسید و شروع کرد به بازی با دم او.

بیر سیچان یولدان یئتیشیب، آسلانین قویروغو ایله اویناماغا باشلادی.

شیر از خواب بیدار شد و با خشم موش را گرفت. موش با ترس و لرز گفت:

آسلان یوخودان آییلیب، آجیق لا سیچانی توتدو. سیچان قورخا-قورخا دئدی:

«ای شیر مرا ببخش. من هم یک روز به تو کمک می کنم.»

«آی آسلان منی باغیشلا. بیر گون ده من سنه یاردیم ائدرم.»

شیر خنده اش گرفت، فکری کرد و گفت: «موش برای من که سلطان جنگل هستم، چه کار می تواند انجام دهد؟»

آسلانین گولمه یی توتوب، دوشونوب، دئدی: «سیچان من، مئشه خاقانینا نه ایش گؤره بیلر؟»

چندی گذشت و شکارچی ها شیر را به دام انداختند.

بیر آز کئچدی، اووچولار آسلانی توتدولار.

شیر هر چه تلاش کرد، نتوانست خود را نجات دهد.

آسلان نه قدر چالیشدی، اؤزون قورتارانمادی.

همان موقع موش رسید، بندها را جوید و شیر را نجات داد.

او آندا سیچان یئتیشیب، ایپلری چئینه ییب، آسلانی قورتاردی.

شیر از اینکه موش را دست کم گرفته بود، پشیمان شد و به اشتباه خود پی برد.

آسلان سیچانی اسگیک سایدیغینا گؤره پشیمان اولوب، اؤز یانلیشین آنلادی.

به نظر شما چرا شیر، در دام شکارچی ها افتاد؟

سیزین باخیشینیزدا، نه دن آسلان اووچولارین دوزاغینا دوشدو؟

مثل دانشمندان

بیلیجی لر کیمی

در یک روز تعطیل، من همراه پدر و مادرم به پارک جنگلی رفته بودم. بیر تعطیل گونده آتا- آنام لا بیرلیکده مئشه لی باغا گئتمیشدیم.

پدرم گفت: «فصل بهار چقدر قشنگ است.

آتام دئدی: «یاز فصلی نه قدر گؤزل دیر.

نگاه کن، چقدر گیاه و حیوان اینجاست.

باخ، نه قدر گؤیرنتی ایله حیوان بورادا واردیر.

هر کدام برای خود یک جور زیبایی دارد.

هره سینین اوزو اوچون بیر چئشید گؤزل لییی واردیر.

خیلی از حیوانات و گیاهانی را که در کتاب خوانده بودی، امروز می توانی اینجا پیدا کنی.

کتابدا اوخودوغون حیوان لارین، گؤیرنتی لرین چوخون، بو گون بورادا تاپا بیلرسن.

مثل دانشمند به آن ها نگاه کن!

بیلیجی کیمی اونلارا باخ!

کسی چه می داند شاید تو هم دانشمند بزرگی برای کشورت بشوی،

کیم نه بیلیر، اولا بیلر سن ده اؤلکه ن اوچون بؤیوک بیر بیلیجی اولاسان.»

پدرم، قدم زنان به تماشای طبیعت رفت ولی مادرم نشسته بود و اطراف را نگاه می کرد.

آتا، یئریشله طبیعتین گؤروشونه گئتدی، آنجاق آنام اوتوروب، هندهوره باخیردی.

من با دقت به طبیعت زیبا نگاه می‌کردم.

من دقت‌له گوژل طبیعت‌ه باخیردیم.

یک سنجاقک قشنگ دیدم، ولی همین که خواستم اورا بگیرم، مادرم گفت:

بیر قشنگ جیرجیراما گوژدوم، آنجاق اونو توتماق ایسته‌یه‌نده آنام دئدی:

«به این جانور زیبا چه کار داری؟»

«بو گوژل جانلی ایله نه ایشین واردیر؟»

رفتم قورباغه بگیرم گفت: «فرزندم، به حیوان دست نزن!»

قورباغا توتماغا گتدیم. دئدی: «منیم بالام، حیوانا ال وورما!»

دنبال یک ملخ دویدم و او را گرفتم.

بیر چکیرت‌گه دالیسیجا قاچیب، اونو توتدوم.

مادرم گفت: «تو امروز برای بازی آمدی، برو گردش کن»

آنام دئدی: «سن بو گون اویناماغا گلیبس، گئت، گز.»

کمی صبر کردم و گفتم: «اگر قرار است من دانشمند بشوم باید این‌ها را خوب نگاه کنم و دست‌وپا و شاخک‌هایشان را بشمارم.»

بیر آز دؤزوب، دئدیم: «بیلیجی اولماغا، بونلارا یاخشيجا باخمالی، ال-

آیاغین، بوینوز جوقلارین سایمالی‌یام.»

مادر گفت: «تو می‌خواهی دانشمند شوی، خوب است ولی باید مراقب باشی به چیزهای دیگر آسیب نرسانی.»

آنا دئدی: سن بیلیجی اولماق ایسته‌ییرسن، یاخشی‌دیر، آنجاق

گوژله‌مه‌لی‌سن آیری زادلارا ضرر یئتیرمه‌یه‌سن.»

گفتم: «این‌ها هم در این مدت دست‌وپای من را بشمارند، آن وقت همه دانشمند می‌شویم. من جانورشناس، آن‌ها آدم‌شناس.»

دئدیم: «بونلار دا بو سوره‌ده منیم ال- آیاغیمی ساییسنلار. اونداهامیمیز

بیلیجی اولاریق. من حیوان تانییان، اونلار آدام تانییان.»

درخت کاری آغاچ اکمک

به دست خود درختی می نشانم
اؤز الیم له بیر آغاچ اکیرم من
به پایش جوی آبی می کشانم
اته یینه سو، آرخی چکیرم من
کمی تخم چمن بر روی خاکش
تور پاغینا بیر آز چیمن توخومو
برای یادگاری می فشانم
یادگار لیغا یئره سپیرم من
درختم کم کم آرد برگ و باری
بالا- بالا گویره جک آغاجیم
بسازد بر سر خود شاخساری
قول- بوداغین اؤز باشینا آچاجاق
چمن روید در آنجا سبز و خرم
گویره ره جک اوردا چیمن شن، یاشیل
شود زیر درختم سبزه زاری
آغاچ آلتی بوتون یاشیل اولاجاق
به تابستان که گرما رو نماید
یای دا ایستی لاپ اؤزون گوسترنده
درختم چتر خود را می گشاید
اؤز آغاجیم آچار یاشیل چترینی

خنک می‌سازد آنجا را ز سایه
سریله‌در اورانی کؤلگه‌سیله

دل هر رهگذر را می‌رباید
کؤنلون آلاز هر بیر گئدن یولچونون

به پایش خسته‌ای بی‌حال و بی‌تاب
یورغون اولان، آرغین اولان آلتیندا

میان روز گرمی، می‌رود خواب
ایستی بیر گون مورگوله‌یه‌ر، یوخلایار

شود بیدار و گوید: ای که اینجا
آییلاندان سونرا دئیهر: بورادا

درختی کاشتی، روح تو شاداب
آغاچ اکن سنین روحون شاد اولسون

عباس یمینی شریف

بلبل و مورچه بولبول ایله قاریشقا

مورچه مشغول کار و دانه پیدا کردن است و بلبل از این شاخه به آن شاخه می‌پرد و آواز می‌خواند چهچه می‌زند.

قاریشقانین باشی ایشه، دن تاپماغا قاریشیب، بولبول بو بوداق دان او بوداغا اوچوب اوخویور، اؤتور.

باد می‌آید و هوهو کنان از بین درختان می‌گذرد و برگ‌های درخت‌ها را می‌ریزد.
یئل کوفولدا یاراق آغاج لارین اورتاسیندان گلیب- کئچیر، آغاج لارین یاپراق لارین تۆکور.

یکی دو نفر در حالی که سردشان شده، از خیابان عبور می‌کنند.
بیر- ایکی نفر اوشویه‌رک، خیابان دان کئچیرلر.

مورچه در خانه‌اش نشسته، استراحت می‌کند و دانه می‌خورد.
قاریشقا ائوینده اوتوروب، دینجلیب، دن یئییر.

بلبل لرزان به در خانه‌ی مورچه می‌آید و در می‌زند.
بولبول تیتیرک، قاریشقانین یوواسی نین آغیزینا گلیب، قاپی دؤیور.

مورچه: «کیه»؟

قاریشقا: «کیم دیر»؟

بلبل: «خیلی سردم شده و گرسنه هستم. کمی دانه به من می‌دهی؟»
بولبول: «چوخ اوشوموشم، آجام. بیر آز منه دن وئرسن می؟»

مورچه با خنده: «کسی که در تابستان آواز می‌خواند و به فکر فردایش نیست، حالا باید از سرما بلرزد.»

قاریشقا گوله - گوله: «یای دا اوخویان، صباحین دوشونمه یهن، ایندی سویوق دان تیتره مه لی دیر.»

بلبل با ناراحتی در گوشه‌ای می‌نشیند و به فکر فرو می‌رود و با خود می‌گوید:

بولبول بیر بوجاق دا توتغون اوتوروب، فکره جوموب، اؤزو ایله دئییر:

«اگر تا سال بعد زنده بمانم، در تابستان کار و تلاش می‌کنم، تا محتاج دیگران نشوم.»

گلن ایله جه دیری قالسام، یای دا ایشله ییب، چالیشارام، آیریلارینا محتاج اولمایام.»

روباه و خروس تولکو ایله خوروز

روزی بود و روزگاری بود.

بیر گون وارایدی، بیر گون یوخایدی.

خروسی بود که قصه گفتن و داستان شنیدن را دوست می‌داشت و هر وقت مرغ‌ها و کبوترها و گنجشک‌ها را می‌دید از آن‌ها می‌خواست که سرگذشت‌های خود را تعریف کنند.

ناغیل دئییب، ائشیتمه‌یی سئون بیر خوروز وارایدی. هاچان تویوق لاری، گویرچین لری، سئرچه لری گورردی، اونلاردان ایسته‌یه‌ردی باشلارینا گلن لری دئسین لر.

آن‌ها هم خروس را دعوت می‌کردند، و هر چه را خودشان دیده بودند و هر چه را شنیده بودند از حیل‌ها و حقه‌هایی که شغال و روباه و شکارچی‌ها برای گرفتن مرغ‌ها به کار می‌بردند و از بلاهایی که بر سر خودشان یا دوستانشان آمده بود، سخن می‌گفتند.

اونلار دا خوروزو چاغیریب، اؤز گوردوک لری، ائشیتدیک لری، چاققال لری، تولکولری، اووچولاری تویوق لاری توتماق اوچون ائتدییی فیریلداقلاردان، اؤز لرینین، یولداش لارینین باشینا گلن بلالاردان دانیشاردیلار.

یک روز خروس قدم زنان به صحرا رسید.

بیر گون خوروز، آددیملایارق چؤله چاتدی.

فصل بهار بود و صحرا سبز و خرم بود، درخت‌ها شکوفه کرده و بوی گل در هوا پیچیده بود.

یاز فصلی‌ایدی. چؤل یاشیل‌ایدی، شن‌ایدی. آغاج لار چیچک‌لنیب، گول اییی هوانی بوروموشدور.

خروس دلش به شوق آمد و به صدای بلند آوازی خواند.

خوروزون اوره‌یی آچیلیب، اوجا سسله اوخودو.

روباهی در آن نزدیکی بود.

یاخین‌لیقدا بیر تولکو وارایدی.

صدای خروس را شنید و به سرعت به طرف خروس آمد.

خوروزون سسین ائشیدیب، یئیین خوروزا ساری گلدی.

خروس همین که رویاه را دید، از ترس پرید روی دیوار و از آنجا به روی شاخه‌ی درختی پرید و همان جا نشست.

خوروز، تولکونو گوژن کیمی قورخودان دووار اوسته، اورادان دا آغاجین بوداگی اوسته اوچوب، اورادا اوتوردو.

روباه به خروس گفت: «چرا رفتی بالای درخت؟

تولکو خوروزا دئدی: «نه دن آغاج باشینا چیخدین؟

مگر از من می ترسی؟

یوخساندن قورخورسان می؟

من که با تو دشمنی ندارم.

منیم سنین له دوشمن لییم یوحدور.

من وقتی آواز تو را شنیدیم و دیدم آواز خوبی داری، آمدم با تو دوست شوم.

من سنین اوخوماغیوی ائشیدیب، اونون یاخشی لیغین آنلایاندان سونرا سنین له یولداش اولماغا گلدیم.

امروز هوا هم خیلی خوب است، بیا قدری با هم در این صحرا گردش کنیم،

بوگون هوا دا چوخ یاخشی دیر. گل بیر آز بیرلیکده چؤلده گزک.»

خروس که داستانهای بسیاری از حیل‌های روباه شنیده بود و می دانست این حرف‌ها همه برای پایین آوردن او از درخت است، جواب داد:

خوروز تولکو آلداتماسیندان چوخ ناغیل لار ائشیتیمیشدیر. او بیلیردی بو سؤزلرین هامیسی اونو آغاجدان آشاغی ائندیرمکدن اؤتروودور. بونا گوژه جواب وئردی:

«بله، هوا خوب است، صحرا هم سبز است، گل‌ها هم شکفته است، آواز من هم بد نیست ولی من تو را نمی شناسم و همیشه پدرم مرا نصیحت می کرد که با مردم ناشناس رفاقت نکنم و با کسی که از من قوی تر است، در جاهای خلوت تنها گردش نکنم.

«هه! هوا یاخشی دیر، چؤل ده یاشیل دیر، گولر ده آچیدیر، منیم اوخوماغیم دا پیس دئییل، آنجاق من سنی تانیماییرام. آتام دا همیشه منه اؤبود وئرمیشدیر تانیمادیغیم کیمسه لرله یولداشلیق ائتمه ییم، اؤزومدن گوجلورله بوش یئرلرده تک گزمه ییم.

من همیشه پند پدر را به یاد دارم،

هر آن آتامین اؤبودو منیم یادیمدادیر.»

روباہ فوراً گفت: «بله، بله، من هم با پدرت دوست هستم، چه مرد خوبی است، من از موقعی که تو بچہ بودی، هر روز به خانہی شما می‌آمدم، اتفاقاً همین دیروز، ساعتی با پدرت بودم، از تو هم تعریف می‌کرد و می‌گفت که پسر من خیلی با هوش و زیرک است.

تولکو تئز دئدی: «هه! هه! من ده آتان لا یولداشام. نه یاخشی کیشی دیر. سنین اوشاق لیغیندان هر گون سیزین ائوه گلردیم، ائله لاپ دونن بیر ساعت آتان لا ایدیم. او سندن دانیشیب، دئییردی اوغلوم چوخ هوشلو- باشلی دیر.

بعد پدرت از من خواهش کرد که در صحرا و بیابان مواظب تو باشم تا کسی نتواند به تو آسیبی برساند.»

سونرا آتان مندن ایستہدی چؤل- باییردا سنی قورو یوم، کیسمه سنه توخونا بیلمه سین.»

خروس گفت: «پدرم هیچ وقت از تو صحبتی نکرد.

خوروز دئدی: «آتام هئچ بیر آن سندن دانیشمادی.

من هرگز یاد ندارم که روباهی در خانہی ما رفت و آمد داشته باشد.

هئچ یادیم گلمه بیر بیزیم ائویمیزه بیر تولکو گلیب- گئتسین.

اصلاً پدر من پارسال در گذشت.»

هئچ منیم آتام بیلدیر اؤلوموشدور.»

روباہ گفت: ببخشید، مقصود من مادرت بود.

تولکو دئدی: «باغیشلا! من آنای دئمک ایستہ بیردیم.

دیروز مادرت سفارش می‌کرد که تو را تنها نگذارم، حالا اگر میل نداری گردش کنی، حرفی نیست، ولی از این که از راه رفتن با من احتیاط می‌کنی خیلی متأسفم که هنوز دوست و دشمن خود را نشناخته‌ای و نمی‌دانی چه کسی ممکن است از من بد گویی کرده باشد،

دونن آنان تاپیشیردی سنی تک قویما یام. ایندی سنین کؤنلون گزمک ایستہ مه سه، سؤز یوخدور. آنجاق منیمله یئریمکدن چکینمه بینه گؤره چوخ تأسف ائدیرم. هله اؤز یولداشینلا دوشمنیوی تانیما ییبسان. بیلمه بیرم کیم منی سنه پیسله میش اولا بیلر.»

خروس گفت: «من این را می‌دانم که خروس و روباه نباید با هم رفاقت کنند.
خوروز دئدی: «من بونو بیلیرم، خوروز لا تولکو یولداشلیق ائتمه‌مه‌لی دیرلر.
چون که روباه از خوردن خروس خوشش می‌آید و خروس عاقل باید دلش به حال خودش بسوزد و با دشمن خود دوستی نکند.»

چون تولکونون خوروز یئمکدن خوشو گلر، بونا گووره دوشونن خوروزون
اوره‌یی اؤزونه یانمالی، دوشمن ایله یولداشلیق ائتمه‌مه‌لی دیر.»

روباه با خنده جواب داد: «گفتی دشمن؟ دشمن کدام است؟ مگر خبر نداری؟
تولکو گوله- گوله جواب وئردی: «دئدین دوشمن؟ دوشمن نه‌دیر؟ یوخسا
بیلمه بیرسن؟»

دشمنی از میان حیوانات برداشته شده و سلطان حیوانات دستور داده است که تمام حیوانات با هم دوست باشند و هیچ کس به دیگری آزاری نرساند.

دوشمن‌لیک حیوان‌لار اورتاسیندان گوئتورولوب، حیوان‌لار سلطانی‌دا
بویوروب‌دور بوتون حیوان‌لار بیر- بیرلریله یولداش اولوب، کیسمه آیریسمین
اینجیتمه‌سین.»

وقتی روباه داشت این حرف‌ها را می‌زد، خروس گردن خود را دراز کرده بود و توی راهی که به آبادی می‌رسید، نگاه می‌کرد.

تولکو بو سؤزلری دانیشاندا، خوروز بونون اوزالیدی، کنده چاتان یولا
باخیردی.

روباه پرسید: «کجا را نگاه می‌کنی، حواست اینجا نیست؟»

تولکو دئدی: «هارایا باخیرسان، فکرین بورادا دئییل؟»

خروس گفت: «حیوانی را می‌بینم که از طرف آبادی دارد می‌آید، نمی‌دانم چه حیوانی است اما از روباه کمی بزرگ‌تر است و گوش‌ها و دم بزرگ دارد و پاهایش باریک و بلند است و مثل برق و باد می‌دود و می‌آید.»

خوروز دئدی: «کند الیندن گلن بیر حیوانی گوؤرورم. بیلمه بیرم نه حیوان دیر.
آنجاقل تولکودن بیر آز بؤیوک‌دور، بؤیوک قولاق‌لاری ایله قویروغو واردیر،
قیچ‌لاری اینجه، اوجادیر، برق ایله یئل کیمی قاچیب، گلیر.»

روباہ از شنیدن این حرف ترسید و دست از فریب دادن خروس برداشت و در فکر بود که به کجا بگریزد و چگونه پناہگاهی پیدا کند و پنهان شود و شروع کرد به طرف صحرا رفتن.

تولکو بو سۆزو ائشیتیمکدن قورخوب، خوروزو توولاماقدان ال چکیب، هارایا قاچماغی، نئجه سیغیناجاق تاپیب، گیزلنمیی دوشونوب، چۆله ساری گئتمه یه باشلادی.

خروس که روباه را خیلی وحشت زده دید، گفت:

خوروز تولکونو چوخ قورخموش گؤروب، دئدی:

«حالا کجا می روی؟ صبر کن ببینیم این حیوان که می آید، چه جانوری است؟»

«ایندی هارایا گئدیرسن؟ دایان گؤروم بو گلن حیوان، هانسی حیوان دیر؟»

روباہ گفت: «نه، از نشانه هایی که تو می دهی، معلوم می شود که این یک سگ شکاری است و ما میانه ی خوبی با هم نداریم، می ترسم مرا اذیت کند.»

تولکو دئدی: «یوخ! وئردییین علامت لردن بللی اولور بو بیر اووچو ایتی دیر. بیزیم ده اونونلا اورتالیغیمیز یاخشی دئییل، قورخورام منی اینجیتسین.»

خروس گفت: «پس چه طور خودت الان می گفتی که همه با هم دوست هستند و گرگ و گوسفند و روباه و خروس رفیق شده اند و کسی با کسی کاری ندارد؟»

خوروز دئدی: «ائله ده ایندی نئجه اؤزون دئییردین هامی بیر- بیرله یولداش دیرلار. قورد ایله قویون، تولکو ایله خوروز یولداش اولوب کیمسه نین کیمسه ایله ایشی یوخدور؟»

روباہ گفت: «بله! اما می ترسم این سگ هم مثل تو این خبر را هنوز نشنیده باشد»

تولکو دئدی: «هه! آنجاق قورخورام بو ایت ده سنه تای بو سۆزو هله ائشیتمه یه.»

این را گفت و پا به فرار گذاشت.

بونو دئییب، دابان قوبدو قاچماغا.

مرزبان نامه، باز نویسی مهدی آذر یزدی

نیایش یالواریش

ای پروردگار عزیز، مهر و محبت تو، به همه‌ی موجودات رسیده است، ما را هم در پناه مهر و محبت خویش قرار بده.

ایسته‌کلی تانریم، سنین سئوگین بوتون جانلی لارا یئتیشمیش دیر. بیزی ده اؤز سئوگی سیغینا جاغینا یئرلشدیر.

خدایا، به ما تندرستی و توانایی بده تا بتوانیم در درس و زندگی موفق باشیم و به میهن عزیزمان، ایران خدمت کنیم.

تانریم، بیزه ساغلیق ایله گوج وئر، درس ایله یاشاییشیمیزدا اوغورلو اولایلیب، ایسته‌کلی یوردوموز، ایرانا قوللوق ائده بیلک.

ای خدای بزرگ و مهربان، اکنون که یک سال بزرگ‌تر شدم و کلاس دوم دبستان را به یاری و لطف تو به پایان رساندم، از تو سپاس گذارم و امیدوارم همیشه یار و یاور من باشی.

بؤیوک، سئویملی تانریم، ایندی بیر یاش بؤیویوب، ایلک اوخولون ایکینجی کیلا سین سنین یاردیمین لا، لطفون له سونا چاتدیردیغیم اوچون سنه شکر ائدیب، اومورام هر آن آرخام- دایاغیم اولاسان.

سۆزلۈك

اۆنملى: مەھم	آرتىملى: بابركت
اۆيرتمن: مەلّم	آرىنماق: پاكىزگى
اۆيرنجى: دانش آموز	آسلان: شىر
اۆيمك: تعريف كردن	آغاچ دىلن: داركوب
اۆيود: نصيحت	آل: سرخ
اۆيونمك: افتخار كردن	آنلام: معنا
اۆتگى سىز: بى ضرر	اسكى: قديم
اىستەكلى: عزيز	امك: زحمت
اىستەيىرسن سە: اگر مى خواهى	امك داش: همكار
ايكى قات: دو برابر	امك داشلىق: همكارى
ايلك: نخستين	امك ليك: دست مزد
ايليقي: ولرم	اوخول: مدرسه
اينانجلى: با ايمان	اوخول داش: هم كلاس
اينجه ليك: ظرافت	اودلوق: آتشدان
اينجيك: ناراحت	اوغلانجيق: پسرک
اۆلچى: رسول	اوغور قازانماق: موفق شدن
باخيش: نظر	اولاي: اتفاق
باريش: صلح	اووچو: شكارچى
باشچى: سرگروه	اويغون: مناسب
باشلانيش: شروع	اۆتمك: چهچه زدن
بايراق: پرچم	اۆرنك: مثال
بايىر: بيابان	اۆزل: مخصوص
بوبيو: هدهد	اۆلكه: کشور

بورومک: پیچیدن	درگی: مجله
بوغلاماق: بخارشدن	دوروم: حال
بویاق: رنگ	دوزاق: تله
بویوزجوق: شاخک	دولاما: شال کمر
بویوروق: دستور	دوموک: سرگرم
بؤلگه: قسمت	دؤنه: دفعه
بیلگی: علم	دئیه سینیز: بگویند
بیلیجی: دانشمند	ساری: طرف
بئجرتمک: پرورش دادن	ساهمان: مرتب
تاباق: سینی	سورغو: سؤال
تارلا: مزرعه	سوره: مدّت
تانری: الله	سون: آخر
توختاق: درمان	سؤیکنمک: تکیه دادن
تؤوشه مک: نفس نفس زدن	سیزجه: به نظر شما
تیتراک: لرزان	سیغیناجاق: پناهگاه
تیکینتی: ساختمان	سئوگی: عشق
جومماق: فرورفتن	سئویملی: مهربان
جووغا: گروه	سئوینج: شادی
جیرجیراما: سنجاقک	شار: لوستر
چاغ: زمان	شکل چکمک: عکس انداختن
چاققال: شغال	شیدیرغی: پی درپی
چالیشقان: پرتلاش	فیریلداق: حقه
چکیجی: جالب	قاتیلماق: شرکت کردن
خاقان: سلطان	قادین: زن
خداحافظ: هله لیک	قارانقوش: پرستو
داد: لذت	قارشى: مقابل
داورانیش: رفتار	قاری: پیرزن

مورگوله مک: چرت زدن
می: آیا
مئشه: جنگل
مئشه لی باغ: پارک جنگلی
هنده ور: اطراف
هویو خماق: تعجب کردن
یارار لانماق: استفاده کردن
یارارلی: با فایده
یاردیم: کمک
یارین: فردا
یانلش: اشتباه
یول گؤسترن: راهنما
ییغینجا ق: جمعیت
یییه: صاحب
یئرلشمک: قرار گرفتن
یئلک: پر
یئنی: تازه

قازانچ: سود
قوچاق: قهرمان
قورشاق: شال کمر
قورولوش: نهاد
قونشو: همسایه
قیز جیغاز: دخترک
قیللی: پشمالو
کوز: پاییز
کوف: تاب
کول: بوته
کؤی: محله
کیمسه: کس
کئچه: نمد
گور: شدید
گوزگو: آینه
گولومسه مک: تبسم کردن
گونش: آفتاب
گورکم: قیافه
گورونتو: تصویر
گوزله مک: انتظار کشیدن
گؤسترگه: نشانه
گؤلماج: حوض
گؤی قورشاغی: رنگین کمان
گؤیرنتی: گیاه
گیز: سر
گیزلی: سری
ماهنی: ترانه